
ED. CĀLĪTIS

PAPARDES ZIEDS

KOMĒDIJA TRIJOS CĒLIENOS

J. ROZES IZDEVUMS, RĪGĀ, KR. BARONA IELĀ № 5.

Personas.

Emils Sedvalks — saimnieks.

Marta — viņa sieva.

Erika Ūdris — stud. jur., Martas skolas biedre.

Fricis Vērdiņš — Martas tēvs.

Helmutš Zandrēvics — inženiers.

Kārlēns — Martas māšas dēls, bārenis.

Lība — Sedvalku kalpone.

Jānis — puisis.

Puiši un meitas — ligotāji.

Pirmais cēliens.

Skatuve: Sedvalku pagalms. Prospektā dzīvojamās mājas lievenis un durvis, apvītas zaļumu vītnēm un meijām. Pa labi zema dārza sēta ar greznuma kokiem un taku uz klēti. Pa kreisi pagalma vārti, apvīti vītnēm un transporantu ar uzrakstu: „Ave sol!“ — Iepretīm mājas durvīm maurā galds — ar solu. Uz galda, sola un arī maurā izmētāti dažādu krāsu lampioni.

Pirmais skats.

Vērdiņš, Kārlēns.

Vērdiņš. (*Gadus 60. No vienāda lieluma krāsaina zīd-papīra loksnēm līmē lampionus. Kārlēns tam palīdz darbā.*)

Kārlēns. Un kā tālāk, vecotēv? Kā nu bij tālāk?

Vērdiņš. (*Darbā nogrimis*). Padod man klīstera podiņu tuvāk...

Kārlēns. (*Izpildījis*). Un kā bij tālāk?

Vērdiņš. Tālāk? Tālāk bij tāpat, kā līdz tam. Pēc Ziemas svētkiem nāk Lieldienas, pēc Lieldienām — Jāņi. Kad saulīte nolaidusies pavisam zemu, zemu, tad tā sāk pamazām celties atkal augstāk un augstāk, bet kad tā uzkāpusi pavisam augstu, tad sāk slīdēt atkal lejup. Un tā tas iet gadu gadā, mūžu mūžos. — Bet mēs, cilvēki, pieminam šos saules griežus ticībā un cerībā, aizdedzot saulei par godu daudz, daudz mazu uguntiņu, daudz, daudz mazu saulīšu, kurām visam tāds pat liktenis, kā tai tur — pašai lielākai: aizdegties, degt un dzist... (*Pauze*).

Kārlēns. (*Nepacietīgi*). Stāsti vēl, vecotēv.

Vērdiņš. Ko lai es tev vēl pastāstu? — Pag, savāksim labāk vienkopus mūsu lukturīšus, mūsu mazās saulītes. Citādi vējš aizpūtīs tos pavisam prom. (*Salasa abi ar Kārlēnu pa mauru izmētātos lampionus*).

Kārlēns. (*Kā minēdamies*). (Pastāsti man, vecotēv... pastāsti man... (*Lasa transparentu uz vārtiem*). „A—ve sa—ol,“ „ave sol.“ Ko tas nōzīmē, vecotēv: „ave sol?“

Vērdiņš. Es nezinu, dēls, ko tas nozīmē. Kautko jau, laikam, tas nozīmē.

Kārlēns. Kas to tur uzrakstīja, vecotēv?

Vērdiņš. Es nezinu, dēls. Laikam gan tas pats inženiera kungs. Tas jau ļoti mācīts un gudrs... Pag, savērsim savus lukturīšus uz valdziņa. (*Izvelk no kabatas dažādu auklu mušķuļu, atrisina to un savel kopā ar Kārlēnu gatavos lampionus buntēs*). Tā! Tā viņi mums neizklīdīs un būs vieglāk aiznesami, kur vajadzīgs.

Otrais skats.

Agrākie, Zandrēvics

Zandrēvics. (*Uznāk no kreisās. Atpakaļ pakāpdamies ar labpatiku aplūko izpušķotos vārtus, kā aplūko mākslas darbu; lasa transparentu. Tad izvelk no kabatas salokamu mēru, atloca to un rūpīgi mēra vārtu augstumu un platumu, iznākumu atzīmējot kabatas grāmatiņā*).

Kārlēns. (*Pasniedzis Vērdiņam pēdējos lampionus*). Bet tagad, vecotēv, stāsti vēl kautko, stāsti vēl.

Vērdiņš. (*Pakrata rokā lampionu bunti un liek to nost*). Ko lai es stāstu, dēls? Kad tu pieaugsi, tu pats piedzīvoysi visu, — ja augdams ar vērīgu aci visu skatīsi. Kas cilvēkam mūžā jāpiedzīvo, to nemaz nevar izstāstīt. Nevienš to nevar.

Kārlēns. Stāsti par veciem laikiem.

Vērdiņš. Veciem laikiem? Vecie laiki, dēls, pagājuši un vairs nekad neatgriezīsies. Kam mums tos vairs atgādināties, kad pati dzīve mums ikdienas dod tik daudz jauna.

Kārlēns. Vai tiesa, vecotēv, ka Jāņu nakti papardes zied?

Vērdiņš. Tiesa, dēls, tiesa.

Kārlēns. Vai tagad arī tās zied, vai tikai vecos laikos tā bijis?

Vērdiņš. Tagad un agrāk. Jāņu nakti papardes zied. Skaistiem, ugunīgiem ziediem. Tik skaistiem, ka to nemaz izteikt nevar.

Kārlēns. Kādiem ugunīgiem? Vai tādiem, kā spīd jāņtārpiņi?

Vērdiņš. Vēl skaistākiem. Vēl spožākiem.

Kārlēns. Tik spožiem kā mēness?

Vērdiņš. Vēl spožākiem... To nemaz nevar izsacīt, cik spožiem, cik skaistiem ziediem viņas zied. Kā zvaigznītēm... Kā krītošām zvaigznītēm, jo arī papardes uzdzied tikai vienu īsu acumirkli. Tad zieds apdziest un nokrīt. — Bet kam izdodas saķert šo ugunīgo ziedu, tas laimīgs uz visu mūžu. — Lai arī cik nabags tāds nebūtu bijis, lai arī cik vientuļš un atstāts, tam visu mūžu netrūkst vairs nekā, ne mantas, ne draugu, ne mīlas. (*Stāsta*). Reiz dzīvojis viens tik nabags jauneklis, ka viņam nebijis pat nekā ko ēst. Visi viņu izsmējuši, atstūmuši, kā jau daždien nabadziņu. Arī Jāņu nakti to neviens kaimiņš nav pieņēmis savā vidū un tas noskumis aizgājis viens pats mežā, raudājis aiz bēdām, līdz beidzot apgulies un piemidzis. Un kad piecēlies, bijusi jau liela diena. Bet jauneklis jutis, ka sirds tam vairs nemaz nav bēdīga. Dziedāt un svilpot vien gribējies. Un tā priecīgs viņš gājis mājā. Un ko tur atradis? — Viņa mazais ūķītis, kur tas līdz tam dzīvojis, bijis tā pārvērties, ka ne pazīt vairs. Ūķīša nokvēpušās sienas mirdz un laistās, uz galda grezni trauki, pilni gārdu ēdienu, bet pagalms pilns kalpu gan jāšus, gan kājām, kas visi viņu sveicina zemu klanīdamies un prasa, ko kungs pavēlēšot šiem darīt. Dēls aiz brīnumiem savām acīm netic, kā viss pārvērties. — Un kas ir? — nakti guļot tam pastalā bij iekritis papardes zieds un ar visu to viņš, pats to nemaz nezinot, pārnācis mājā.

Zandrēvics. (*Izmērījis un pierakstījis izpušķotos vārtus, mēra un pieraksta arī izpušķotās istabas durvis. Kad tas padarīts, apsēstas pie galda un sāk kautko nopietni aplēsēt*).

Kārlēns. Vecotēv, es arī iešu meklēt papardes ziedu.

Vērdiņš. (*Nopūšas*). Viņu jau meklē visi... Visi jau viņu kāro atrast un kļūt laimīgi, bet cik tad ir to, kas to atrod. Daudzi izmeklējas visu mūžu, bet nomirst tikpat nelaimīgi, kā pasaulē nākuši.

Kārlēns. Kādēļ, vecotēv? — Paparžu taču mežā visiem diezgan.

Vērdiņš. Paparžu gan pietiktu visiem, bet cilvēki paši — — Cilvēki paši nav tik labi, lai to atrastu... Ja visi, arī sliktie un ļaunie varētu to atrast, ko tad, tad jau nebūtu nekādas taisnības pasaulē!..

Zandrēvics. (*Beidzis aplēsi, paceļ galvu*). Simts divpadsmit metru un trīsdesmit santimetru!..

Vērdiņš. Vai jūs man ko teicāt?

Zandrēvics. (*Pieceļas*). Jā! — Savelkot visu kopā iznāk, ka Sedvalku ļaudis šodien novijuši simts divpadsmit metru un 30 santimetru gaŗu zaļumu vītņi, ar ko izpušķot vārtus, durvis un tur to (*rāda ar roku tālumā*) jauno gaismas avotu! — Ave sol! (*Apmierināts bāž piezīmju grāmatiņu kabatā*). Tumsā vārgstošā cilvēce cildina topošo gaismu. Ave sol!

Vērdiņš. (*Bikli*). Es nezinu, kungs, kas tas ir.

Zandrēvics. (*Pašapzinīgi iesmejas un uzsit Vērdiņam uz pleca*). Jūs nezinat kas tas ir, vecīt? — To es ticu, ka jūs nezinat. Līdz šim tikai reti, pavisam reti zināja, kas tas ir. Un nezinādami lielo patiesību, nezinādami no kurienes nāk un var nākt gaisma, izdomāja visādas pasaciņas un ticēja tam... Vienu tādu pasaciņu, kuŗā nav patiesības iekšā ne tik, cik melns aiz naga, jūs nule pat stāstījāt savam meitas dēlam...

Vērdiņš. (*Satraukts; apvainots. Kārlēnam*). Savāc nu, dēls, mūsu lukturišus un iesim! (*Paņem katrā rokā pa buntei lampionu*).

Zandrēvics. (*Stājas ceļā*). Pagaidat, nebēgat nekur! Patiesības gaisma tikai pirmajā acumirkļī sāpina acis, bet kad ar to aprasts, tā ir vistīkamākā gaisma. Tā ir vēl tīkamāka un skaistāka, kā jūsu izdomātais, bet neesošais papardes zieds.

Vērdiņš. (*Uzbudināts; atkāpdamies*). Es nesaprotu, ko jūs gribat no manis?!

Zandrēvics. Vairāk neko, kā pateikt jums un — arī Kārlēnam! — ka tāda papardes zieda nav, kādu jūs to aprakstījāt. — Īpaši Kārlēnam, kam jau pie laika jāatsvabinas no veclaiku māņiem.

Vērdiņš. Jūs sakat māņiem?

Zandrēvics. Jā, tā es saku. Tādēļ, ka zinātne nekā nezina no tādiem ziediem, kas nestu sevišķu laimi tiem, kas tos atrod. — Paparde nemaz nezied Jāņu nakti, saka zinātne. Galu galā to nemaz nevar saukt par ziedu, kur attīstas papardes dīgļi, saka zinātne.

Vērdiņš. (*Apjucis*). Bet iespējamai laimei taču visi tic!.. Ja nebūtu šīs ticības, cilvēkam nepietiktu spēka dzīvot... Vai jūs tai neticat?

Zandrēvics. Ticēt? ticība? (*Izvelk no kabatas mēru, atloka to un tuvojas Vērdiņam*). No jūsu vārdiem es spriežu, ka jūs paši ticat. Rādat šurp savu ticību laimei, izmērīsim to! —

Vērdiņš. (*Atkāpjas*). Ko jūs gribat?!

Zandrēvics. Izmērīt jūsu ticību! Itin visam pasaulē, kas tanī patiesi ir, ir trīs mērījumi, saka zinātne. Un kam šo mērījumu nav, īsteni arī nemaz nav pasaulē. (*Smejas*). Ah, es redzu, arī jums nav nekā!

Vērdiņš. Jums patīk zoboties par mani...

Trešais skats.

Agrākie, Lība, Jānis.

Jānis. (*Uznāk no labās ar kāpnēm pār pleciem, iet pāri skatuvei pie vārtiem un nostāda tur kāpnes*).

Lība. (*Uznāk reizē ar Jāni ar ziedu un zaļumu klēpi un aiziet turpat. Beidz pušķot vārtus*).

Zandrēvics. (*Nopietni; kā atvainodamies*). Jūs maldaties! Man nenāk ne prātā zoboties par jums. — Ak, kādēļ gan lai es to darītu?! — Vai tad jūs bijāt tas, kas izdomāja tās pasaciņas, ko patlaban stāstījāt? Nē, jūs tas tiešām nebijāt. Jūs viņas jau dzirdējāt tādas pat no citiem, kas tāpat tās nebij izdomājuši, bet arī dzirdējuši. — Vecie grieķi, piemēram! — Neviens neies par tiem zoboties tādēļ, ka tie izdomāja pasaciņu par Prometeju, kas nozadzis dieviem uguni un nonesis to cilvēkiem un ticēja šai pasaciņai. Bet mēs tai vairs neticam. Tādēļ, ka mēs zinām, ka cilvēce pazina uguni gadu tūkstošiem agrāk, nekā dzīvoja vecie grieķi un varēja dzīvot viņu Prometejs. Mēs neticam vairs arī jūsu pasaciņai par papardes ziedu, mēs neticam vispār nekam vairs, kas nav pierādāms, izmērāms un zinātnei zināms. — Es smejos par šo ticību māņiem, ne jums...

Jānis. (*Pakāpies uz kāpnēm pie vārtiem*). Vecotēv, vai tagad mēs varam dabūt tos lukturīšus?

Vērdiņš. Jā, jā, jā! — Kārlīt, aiznes Jāņam kādus lukturīšus. (*Zandrēvicam*). Man žēl, ka es neesmu tik mācīts, kā jūs. Es jums labprāt ko jautātu.

Zandrēvics. (*Palokas ironizēdams*). Lūdzu! Es atbildēšu jums uz visu, uz ko spēj atbildēt zinātne un modernais cilvēks.

Vērdiņš. Un ļaunā man neņemsit?

Zandrēvics. Jautājat droši!

Vērdiņš. Tā tad pasaulē ir tikai tas, ko var ar mēru izmērīt?

Zandrēvics. Vai arī ar svariem nosvērt. Jā.

Vērdiņš. (*Saņemdamies*). Nu, labi, vai jūs varat pateikt, cik gaļa un resna, vai arī cik smaga jūsu — mīlestība?

Zandrēvics. (*Pārsteigts atkāpjās*). Mans kungs... Jūs paliekat...

Vērdiņš. Jūs apsolījāties nedusmot. — Un es domāju, ka arī gudrie un augsti mācītie ar skūpstiem apliecina, ka viņi mīl. Ja viņi skūpstā kādu jaunavu.

Zandrēvics. (*Sašūtis*). Mans kungs! ar kādām tiesībām jūs ielaužaties manā privātajā, manā intimajā dzīvē? — Jūs — spieģojat?

Vērdiņš. Nē, to es nedaru. — Tā vairs nav nekāda jūsu dzīve vien, ja jūs saviem mīlestības apliecinājumiem izraugāt vietas, kur arī citiem jāuzturas. Atceraties vakardienu...

Zandrēvics. (*Arvienu vairāk sabrukdams. Maina izturēšanos*). Nu, redzat, mans mīļais... Jūs man jautājat tādas lietas... he, he, he... Ja jūs nebūtu mūsu saimnieces tēvs, es, protams, ar jums nemaz nerunātu... es runātu pavisam citādi... Bet redzat, cilvēka jūtas... Tas ir pavisam kas cits, mans mīļais... Jūs paši zināt, ja cilvēks nokļūst jūtu varā, tādu īstu, liesmojošu jūtu varā... viņš kļūst neapdomīgs. Viņš aizmirstas. Viņš padara dažu ko, par ko tam vēlāk būtu jākaunās.

Vērdiņš. (*Saņem lampionu buntas rokā un taisas iet*).

Zandrēvics. (*Stājas tam ceļā*). Saprotat mani pareizi! — mēs, vīrieši, vēl neko daudz arī nebēdājam, bet —

Vērdiņš. Jūs tagad runājat par Erikas jaunkundzi?

Zandrēvics. Pilnīgi pareizi. Es domāju, ka viņai

būtu ļoti, ļoti nepatīkami, ja visi sāktu — — tā — par to kas vakar — —

Vērdiņš. (*Pakrata lampionu buntēs*). Esat bez bēdām, inženiera kungs. Ja tam vēl jābūt jūsu abu noslēpumam, tad arī es, tā netīšs liecinieks, pratīšu to cienīt.

Zandrēvics. (*Pateikdamies spiež roku*). Ļoti, ļoti pateicos jums.

Vērdiņš. Bet uz manu jautājumu jūs vēl neesat atbildējuši. — Pārdomājat to. Tagad man jāiet un jūs atbildēsiet vēlāk... (*Iet pa kreisi, pie vārtiem pieaicinādams Kārlēnu līdzi*).

Ceturtais skats.

Agrākie bez Vērdiņa un Kārlēna.

Jānis. (*Savēris Kārlēna pasniegtos lampionus uz stiepules vārtos zem transparenta. Pakāpjas pa kāpnēm vēl augstāk, brītiņu ieinteresēts raugas tālumā, tad norauj cepuri, vīcina to un kliegz*). Ura—ah, ura—ah, ura—ah! —

Lība. (*Joprojām šur un tur iesiedama pa ziedu pušķam zaļumu vītnē vārtos*). Kas tad nu? Kāds dundurs tad tev iedzēlis? Ko tu aurē, kā negudrs?

Jānis. (*Uz kāpnēm*). Karogs augšā! Svētiki var sākties. Spāres augšā un karogs arī gaisā. Ech, kā plīvo! (*Kāpj mudīgi zemē*).

Zandrēvics. (*Vērdiņam aizejot piesēžas un raksta kabatas grāmatiņā. Pietrūkstās no sola un steidzas uz vārtu pusi*). Ko? Ko tu teici: karogs augšā?

Jānis. Jā, kungs. Pēdējais spāru pāris pacēlās uz jumta un tā tūdaļ tam pakāļ arī karogs bij gaisā. Paskataties, no šejienes jau arī to var redzēt. Ech!..

Zandrēvics. (*Iesit sev pa pieri. Uztraukts skraida šurp un turp*). Bez manas ziņas?... Kas to iedrošinājas?! Erika!.. Viņa to nepiedos man... (*Apmulsis grib steigties pa kreisi, tad griežas atpakaļ un ieskrien istabā*).

Piektais skats.

Agrākie bez Zandrēvica.

Jānis. (*Saķeļ Lību ap vidu, griež to apkārt dekodams un dziedādams*). Nu tik, meitiņ, dancosim! Dancosim un spēlēsim! Ech! —

Lība. (*Raisas no viņa vaļā; ar vēl neiespraustiem ziediem rokā*). Paliec nu mierā, auša.

Jānis. (*Turpina*). Nu tik, meitiņ dancosim, spēlēsim un dziedāsim!..

Lība. (*Tāpat*). Neprāts, kas neprāts!.. (*Atgrūž Jāni*). Skaid' dusmas!.. kas šim par priekiem? Kas šim par gavilēm?!

Jānis. Vai tad tu nemaz nepriecājies? Divēji svētki vienā reizē: Jāņi un spāru svētki. Katru gadu to vis nepiedzīvo un katrās mājās jau nu ne tik! —

Lība. Lai priecājas tie, kam no tā kāds labums. Kas tev no tā?

Jānis. Vai bez labuma palikšu? — Šodien mums būs tāda ēšana un dzeršana, tāda dancošana un dziedāšana, kādas ne kāzās nav.

Lība. (*Atgriežas ar ziediem pie vārtiem un turpina darbu*). Tik i nu bij: ēšana un dzeršana! Kas man no tā? Es ēdu un dzeņu ikdienas cik gribas.

Jānis. Bet par jauno spēkstaciju tu nepriecājies nemaz? —

Lība. (*Izbrīnējusies*). Spēkstaciju? Kas man par to ko priecāties?!

Jānis. Parunājies ar inženiera kungu, viņš tev pateiks, kādēļ mums par to jāpriecājas! — Sedvalku jaunās spēkstacijas jauda līdzināsies vienai trīstūkstoši septiņi simti piecpadsmītai daļai no Niagaras spēkstacijas jaudas. Bet Niagaras spēkstacija ir lielākā pasaulē. — Parunājies ar viņu: viņam viss zināms, viss smalki izlēsēts un kabatas grāmatīnā pierakstīts.

Lība. (*Sparīgi*). Āksts tu man esi, Jāni, tāds pat, kā tas inženiers! — Kāda man daļa gar šo spēkstaciju un to spēkstaciju? Es tikai zinu to, ka man bijis un būs ikdienas grūti jāstrādā un jo vairāk šādu staciju būs, jo ļaunāk.

Jānis. Un cilvēces ģēnijam tu netici? —

Lība. Cilvēces ģēnijam? Tas tāds pat spoks, kā — kā — tu pats...

Jānis. (*Draiski*). Kā es pats? Tad jau īsti viņam jātic un tad jau īsti mums jāpriecājas. Uzdancosim. (*Saķer Lību un dejo*).

Lība. (*Vairīdamās*). Mierā, trakais, mierā! Saimniece nāk!..

Jānis. (*Palaiž Lību vaļā un atgriežas pie vārtiem, kā tur ko darītu*).

Sestais skats.

Agrākie, Marta, Erika.

Marta. (*Uznāk reizē ar Eriku no labās ar pasmagu grozu rokā*).

Erika. (*Nes padusē gludināmo dēli un galdautu. Iet nevarīgi, draiski, kā negribēdama vai rotaļādamās. Nesamais dēlis slīd no paduses ārā, galdauts krīt zemē un pinas pa kājām*). Vai tad tu nu nepazīsti mani, Martiņ?! — Es taču esmu tā pati, kas kādreiz biju. (*Draiski smeļ*). Sērs un liesma! Vai tu atceries, ka mani toreiz sauca. — Sērs un liesma!

Marta. (*Noliek grozu*). Bet es skatos, tu esi paņēmusi pārāk smagu nesamo.

Erika. (*Saņem dēli kārtīgi padusē*). Tu domā? — Nē, nē, tad tu nepazīsti mani: es taču esmu pazīstama sportiste. Man pieder veseli divi Latvijas rekordi. —

Marta. Nu, jā — rekordi. — Bet man liekas, ka mūsu nesamie mums būs jāatdod Jānim, lai viņš tos nogādā vietā. (*Pamāj Jānim*). Panākat šurp, Jāni!

Jānis. Jā, saimniec, tūliņ! (*Novāc kāpnes no vārtiem un novieto tās pie dārza sētas zemē pa labi*).

Erika. (*Draiski, enerģiski*). Nē, nē, savu nesamo es nedošu nevienam! Tas jau būtu neizdzēšams kauns, ja man vajadzētu pieņemt kalpa puiša — vispārīgi vīrieša! — pakalpojumu. (*Saņem dēli tā, it kā gribētu ar to žonglēt*).

Marta. Viens bez otra pakalpojumiem mēs tomēr nevarēsim iztikt: ne vīrietis bez sievietes, ne sieviete bez vīrieša pakalpojumiem.

Erika. Tu domā?

Marta. Tā tas bijis un būs.

Erika. (*Nopietni*). Nē, Martiņ, ja tu tā domā, tad tu rūgti maldies. Mūsu vecmāmuļas tā varēja domāt, jā! Tās auga kā lellītes un dzīvē bij nevarīgas, kā vistas pakulās.

Bez vīrieša tās nespēja ne soļā spert. Tagadnes sieviete pavisam kas cits! — Tagadnes un nākotnes sieviete, Martiņ! —

Marta. (*Ziņkārīgi*). Nu, kas tad notiek ar šo tagadnes sievieti?

Erika. Ar viņu vairs nenotiek nekas. Tādēļ, ka viņa pati tagad valda pār sevi. Vispirms viņa sporto... Viņa sporto un krēmo, ir stipra un skaista kā jauna dieviete un cīnās ar vīrieti par savām tiesībām. — Sports atvērs mums visām vārtus uz jaunu dzīvi!.. Paskaties tik uz mani. Es sportoju, es...

Marta. Tā? — Es domāju, ka tu Rīgā nopietni studē.

Erika. Jā, starp citu es studēju arī. — Bet ko tu gribēji teikt ar savu „n op i e t n i s t u d ē“? — Tagad neviens vairs nestudē nopietni — vīrieši arī nē. — Tagad tas nevienam nav vajadzīgs. — Ko tu gribi? — cilvēki taču grib arī priecāties un dzīvot! —

Jānis. (*Pienākdams*). Tās kāpnes, saimniec, es vēlāk nolikšu vietā. Tagad lai viņas paliek turpat.

Marta. Labi, labi, Jān. — Bet tagad aiznesat uz dzirnavām šo grozu. Es vēl paņemšu no mājām šo to vajādziģu un drīz arī pati būšu tur.

Jānis. (*Paceļ Martas grozu no zemes uz rokas*). Man vēl jāsapļauj sēks govīm un zirgiem. Zirgus arī mēs šonakt nesiesim ārā, bet sabaņosim ar sēku. Saimnieks tā teica.

Marta. Labi, ja saimnieks tā teicis. — Nemat to dēli arī no jaunkundzes. Uz tā varēs nolikt liekos traukus.

Erika. Nē, nē!.. Martiņ, ko tu — —? — Nē, Jāni, šo dēli es nesīšu pati. Es nedošu nevienam! (*Vairīdamās griežas ar dēli padusē tā, ka tā gals ķeķ Jānim pa sāniem*).

Jānis. (*Atkāpdamies*). Jaunkundze vēlas pati — —

Erika. Jā, jā, pati, pati!.. Es visu pati. Man nevajag palīgu!

Marta. Ja nu tu tā vēlies...

Jānis. (*Iet ar trauku grozu uz vārtiem*).

Erika. Fui, Martiņ, cik tu vari būt ļauna! Pēc tam, kad es tev tik skaidri deklarēju... Man tīri brīnums, cik ātri tu esi iedzīvojusies šai pilsoniskā laulībā!.. Un kā tā tevi sagandējusi. Tevi pat pazīt vairs nevar!

Jānis. (*Sētas vidū apstājas un pagriežas atpakaļ*).
Saimniec, vai jūs jau redzat?

Marta. Ko tad?

Jānis. Spāres uzceltas. Un karogs jau plivinas.

Marta. Jau uzceltas?

Erika. Ko viņš teica?!

Jānis. Panākat mazliet šurp. No šejienes arī var redzēt karogu plīvojam.

Marta. (*Iet uz sētas vidu; skatas*). Tiešām. Paldies Dievam!

Erika. (*Izbrīnījusies; kā neticēdama. Nomet dēli un arī skrien sētas vidū*). Karogs?! — Ko tas nozīmē?!

Jānis. Jā, saimniec, sēku es sapļaušu, par to neraizējaties. Arī govis piebaŗosim tā, kā tas Jāņos pienākas. (*Prom pa kreisi*).

Lība. (*Beigusi piespraust ziedus; reizē ar Jāni prom pa kreisi*).

Septītais skats.

Marta, Erika.

Marta. (*Lēnām atgriežas uz skatuves labo pusi*).

Erika. (*Seko Martai. Nesaprašānā*). Karogs uzvilks!
— Martiņ, vai tu tagad kautko saproti no visa tā?

Marta. Jā, saprotu: karogs uzvilks un plīvo.

Erika. Jā, bet kas viņu uzvilka?

Marta. (*Izbrīnījusies; apstājas*). Kas? — Droši vien tie, kas cēla ēku un spāres.

Erika. Tu domā — Helmūts Zandrēvica kungs?

Marta. Varbūt arī viņš, es nezinu.

Erika. (*Arvien vairāk iekaisdama*). Bet tā taču mums nebij norunāts! —

Marta. Ah, es jau nezināju, ka jums bijis kautkas norunāts šai lietā!

Erika. Protams, mums bij norunāts! — Vai tad tu, Martiņ, nedomā tāpat, ka ar to vēl nebūt nepietiek, ka jaunceltnei uzcel spāres un beidzot uz tām — karogu?! — Vai tu neatrod, ka ar to vēl nav viss piepildīts? —

Marta. Jā, protams, ne: pati ēka vēl jānobeidz tikpat laimīgi, kā sāka. (*Grib iet*).

Erika. (*Aiztur viņu*). Ak, nē! gaŗ pašu ēku man nav nekādas daļas. Es runāju par spāru svētkiem, par karoga pacelšanu šo svētku gadījumā! Katrs darba posms taču ir savā ziņā uzvara, vai nē? — Uzvara pār smago, spītīgo dabu. Bet uzvaras mums vajag saņemt tik svinīgi, cik vien iespējams, lai tās noderētu par uzmudinājumu pašiem un nākošajām paaudzēm tālākā cīņā ar to pašu dabu. — Mums arī bij tā norunāts, bet tagad es redzu — —

Marta. Kas tad jums īsti bij norunāts?

Erika. (*Sparīgi, stāstoši, kā grāmatā lasot*). Mums bij norunāts tā! — Kad pēdējās spāres būs paceltas, tad tur augšā sapulcēsies visi vienā grupā: tavs vīrs, Zandrēvica kungs, es un strādnieki... Es saķeršu ar vienu roku karoga auklu — nē, ar otru roku es saķeršu karoga auklu un, attiecīgus svinīgus vārdus teikdama, paraušu to uz leju. Tanī pat acumirkļi karogs cēli uzpeldēs augšā pret zilajiem padebešiem, bet kāds no malas nospiedīs mana kodaka ieslēdzēju.

Marta. Tava kodaka?

Erika. Jā, mana. Man jau viss bij sakārtots: plates kamerā, aparāts nolikts vietā, runā pārdomāta... Nu viss pagalam!..

Marta. Jā, tagad es sāku saprast... Tiešām žēl, ka šis svinīgais brīdis izjucis...

Erika. (*Gandrīz raudādama*). Un ja tā būs Helmūta vaina... Es viņam to ne mūžam nepiedošu! Ne mūžam! —

Astotais skats.

Agrākās, Zandrēvics.

Marta. (*Rāda uz istabu*). Tur jau nāk Zandrēvica kungs pats!

Erika. (*Ātri paskatās uz durvīm un dusmīgi uzgriež Zandrēvicam muguru*).

Zandrēvics. (*Nākdams*). Eriķas jaunkundz... Eriķas jaunkundz, kur tad jūs palikāt?!

Erika. (*Arvienu tāpat griež Zandrēvicam muguru, kad tas tai tuvojas*).

Zandrēvics. Kad svinīgais brīdis bij klāt, es skrēju šurp un visās malu malās izmeklējos jūs. Kur jūs bijāt no-

slēpusies?... Nu, piedodat un neļauņojaties, es tiešām nebiju vainīgs...

Erika. (*Asaras valdīdama*). Jūs... jūs... galu galā iznāks, ka es pati būšu tā vainīgā!..

Zandrēvics. Man tiešām žēl. (*Martai*). Tas jau patiesi būtu bijis cēli, svinīgi. — Bet kamēr es nācu meklēt Erikas jaunkundzi, tikām kāds pacēlis karogu. Bez manas ziņas un atļaujas. (*Erikai*). Nudien, bez manas ziņas.

Erika. (*Ļauni*). Jūs!.. Jums nav kauna atzīties, ka jaunceltnē, kurū jūs vadat, var kautkas notikt bez jūsu ziņas?! —

Zandrēvics. Es tiešām esmu pelnījis jūsu nicināšanu, Erikas jaunkundz, bet iedomājaties manu stāvokli: karogu pacelt es tiešām neesmu nevienam licis, nedz ļāvis.

Erika. Jā, kas tad to varēja padarīt?

Zandrēvics. Es nezinu. Varbūt Sedvalka kungs pats.

Erika. Ah!.. Pats Sedvalka kungs!..

Marta. Vai tad šo kļūdu vēl nevar labot?

Zandrēvics. Kā jūs domājat, kundze?

Marta. Ja mans vīrs būtu nelaikā pacēlis karogu, vai to nevar atkal nolaist, lai Erikas jaunkundze paceļ no jauna un tik svinīgi, kā nākas?

Zandrēvics. Erikas jaunkundze — —

Marta. Es nu gan no visa tā neko daudz nesaprotu. Bet jums to vajadzētu zināt. Vai tad jums negadas darbā kļūdas, kas jālabo? —

Erika. (*Nicinoši*). Nu, Zandrēvica kungs jau nu nebūs tas, kas — — Pti—h, te jau ir vēl citi, kam savs vārds sakāms!

Marta. (*Zandrēvicam*). Pārdomājat to. — Man negribētos, ka šovakar mūsu starpā būtu kāds sarūgtināts un neapmierināts un īpaši, ja tā būtu mana agrākā skolas draudzene. — Bet man nu vēl jānokārto šis tas svētkiem. (*Prompa labi*).

Devītais skats.

Erika, Zandrēvics.

Zandrēvics. Erikas jaunkundz...

Erika. (*Kā ko atcerējusies, lēcieniem noskrien pie nometā dēļa un paceļ to*).

Zandrēvics. Erikas jaunkundz, vai jūs tiešām nevarat man piedot?

Erika. Mans kungs, nenākat man tuvu! (*Savicina dēli*). Ko jūs vēl gribat?

Zandrēvics. Par labu griezt, ko esmu noziedzies.

Erika. Tā var runāt katrs glēvulis.

Zandrēvics. Ko esmu noziedzies bez paša vainas.

Erika. (*Grasās iet Zandrēvicam garām*). Mans kungs, vai jūs tiešām vēl nesaprotat, ka mūsu starpā viss beigts?!

Zandrēvics. (*Stājas ceļā*). Vismaz uzklausat mani.

Erika. (*Draudoši paceļ dēli*). Nestājaties man ceļā, es jūs lūdzu!

Zandrēvics. Man jums kas sakāms, ļoti svarīgs.

Erika. Pti—h! — to es varu iedomāties, ko jūs varat man pateikt: tukšus vārdus, tukšus glaimus, glēvu liegšanos un dievošanos. — Par nožēlošanu, jūs esat mazliet nokavējušies, mans kungs. Ar glaimiem un dievošanos jūs vēl būtu varējuši kautko panākt pie manas vecmāmuļas, bet ne pie manis. Sieviete, kas sporto, sieviete, kas krēmo, glaimiem vairs nav pieietama. — Griežat ceļu, mans kungs! (*Iet garām*).

Zandrēvics. Erikas jaunkundz... mūsu noslēpums zināms arī citiem!..

Erika. (*Apstājas*). Mūsu noslēpums? Kāds mūsu noslēpums? —

Zandrēvics. Tas, ko mēs jutām viens pret otru, zināms citiem... Sedvalka kundzes tēvs mūs vakar redzējis skūpstamies un —

Erika. (*Pārsteigta*). *Cīņai paceltais dēlis pamazām slīd un nokrīt*). Ai—i!

Zandrēvics. Tas bij tas, ko es gribēju jums pateikt, Erikas jaunkundz. — Viņš pats man to šodien atgādināja. —

Erika. Jūs! — nožēlojamais! — Vai jūs tiešām vēl nenosarkstat, ka esat vīrietis, ka dabas pārpratuma dēļ nesat vīrieša vārdu? — Ko jūs viņam atbildējāt? —

Zandrēvics. Ko es varēju atbildēt? Es taču nevarēju kā skolas puika liegties un palikt viņa acīs smieklīgs!

Erika. Nu, protams, jūs to nevarējāt. Ko tādām džentlmenam, kāds jūs, nozīmē sievietes labā slava šāda lauku veča acīs, kam modernās sievietes psīche sveša?

Zandrēvics. Bet mīļā Erika — —

Erika. Es neesmu jums nekāda mīļā vairs, saprotat? — Mūsu starpā viss beigts, saprotat? — Un galu galā man arī viena alga, ko kāds vecis par mani domā. Modernā sieviete, kas sporto, kas krēmo un cīnas par savām tiesībām, stāv pārāk augstu, lai viņu skārtu kautkādas tumšas aizdomas.

Zandrēvics. Tās vairs nav nekādas aizdomas, mī — Eriķas jaunkundz! — Un vai es jums jau neaizrādīju būt uzmanīgākiem? Bet jūsu jūtas — — Es, protams, viņas ļoti cienu, šīs jūsu liesmojošās, visu postošās, visu radošās jūtas...

Erika. Tā? Tā? Tā? Jūs cienat viņas? Brīnums, kur jums radusies drosme tās cienīt?

Zandrēvics. Jā, es cienu viņas... Un tādēļ man arī nav iemesla vairīties no sekām!..

Erika. (*Sit knipi*). Lika drusku pagaidīt! Es labi saprotu, uz ko jūs mērķējat, bet jau tagad pasaku: netrāpījāt! Saprotat, ka man galu galā viena alga, ko kāds par mani domā, bet tam, kas mūsu starpā bijis, nekādu seku nebūs. Es jūs nicinu! —

Desmitais skats.

Agrākie, Sedvalks.

Zandrēvics. Sedvalka kungs!..

Erika. (*Ātri atgriežas pret vārtiem*). Tiešām.

Zandrēvics. Labi, mēs tūdaļ uz vietas noskaidrosim, kas bez manas ziņas licis uzvilkt karogu.

Erika. (*Ātri; izturēšanos mainot*). Helmut, ja jūs vēl kautcik mani cienat, tad nedarat to. Es jūs lūdzu!

Zandrēvics. (*Mīksti*). Eriķas jaunkundz! —

Erika. (*Tāpat*). Es jūs lūdzu, ja?

Zandrēvics. Jūs piedodat man?! Nekas nav beigts, Eriķas jaunkundz, ja? (*Steidzas tai klāt*).

Erika. (*Ar koķetu žestu attur to no sevis; mīli*). Es jūs lūdzu. (*Iet dažus soļus pretī Sedvalkam*). Mūsu varonis! — Mūsu lielais uzvarētājs! — Esat sveicināti pēc uzvaras! —

Sedvalks. (*Izliekas noguris vai skumjš. Brīnīdamies, tomēr manāmi glaimots*). Ū—jā, jaunkundz, ū—jā! Tādus uzvarētājus vēl nekad neviens nav saņēmis ar suminājumiem.

Erika. Nekad? — Bet turpmāk tikai tos tā saņems. Vai jūsu uzvara pār dabu, pār šo untumaino upi, kuras plūdums turpmāk pazemīgi padosies dievišķīgai cilvēku gribai, nav lielāka un svētīgāka, kā kāda Jūlija Cezara vai Scipiona uzvaras? — Jūsu uzvara, kas vairos cilvēces labklājību, kas vairos tās spēku tālākai cīņai ar to pašu dabu, kā uzvaras, ko devuši postījumi, asinis un nāve? — Nē, Sedvalka kungs, turpmāk cilvēce suminās tikai darba uzvaras un darba svētību! —

Sedvalks. (*Noņem cepuri*). Bet es... Ko tad es?... Ja jūs gribat sumināt kā uzvarētājus darba darītājus, tad sākat — tur ar to kungu. (*Rāda uz Zandrēvicu*). Ja mūsu paveiktajā darbā ir kāda uzvara, tad slava par to piekrīt viņam pirmajam. (*Nomet cepuri uz galda un nesteigdamies nosēžas uz sola*).

Erika. Zandrēvica kungam? (*Kā šaubīdamās*). Kas tad lielāks, Sedvalka kungs, ideja, vai tās izpildītājs? darīt griba, vai darba rīks? — Nē, Sedvalka kungs, gods un pateicība, ka tie Sedvalku upes ūdeņi, kas gadu miljonus plūduši savvaļā, turpmāk dos gaismu un siltumu, pienākas jums vienam vienīgajam! —

Sedvalks. Jūs tā domājat?

Zandrēvics. (*Aizskārts*). Erikas jaunkundzei iepatikusies ķēniņienes loma: viņa žēlo un soda, ceļ un pazemo tikai tā, kā pašai tik.

Erika. (*Koķeti, Zandrēvicam*). Es jūs lūdzu, inženiera kungs, ja!

Zandrēvics. (*Tāpat*). Kas uz mani attiecas, tad es daru savu darbu, negaidot nedz slavinājumus nedz pateicību. — Es kalpoju cilvēcei ar zinātnes ieročiem rokā.

Erika. Inženiera kungs, ja? (*Pauze. Stingri*). Vai zināt, inženiera kungs, jūsu vieta nemaz nav še. (*Nosēžas līdzās Sedvalkam uz sola*). Kas tagad notiek jaunceltnē? Vai jūs to zināt?

Zandrēvics. Jūs raidāt mani prom?

Erika. Es jūs lūdzu, inženiera kungs, ja?! — Jūsu pienākums taču ir darīt to, ko liek? —

Zandrēvics. (*Pēc īsas stomīšanās*). Labi, es iešu, bet — —

Erika. Es jūs lūdzu, ja?! — Jūs taču paši ziniet, cik kļūmīgas sekas dažreiz var būt tam, ja jūs neesat savā vietā. (*Smejas*).

Zandrēvics. (*Iet prom pa kreisi, reizēm piestādamies un paskatīdamies atpakaļ*).

Erika. (*Māj Zandrēvicam ar roku, iekam tas izgājis pa vārtiem*). Uz redzēšanos, inženiera kungs, uz redzēšanos!

Vienpadsmitais skats.

Erika, Sedvalks.

Erika. Tā! — (*Pauze*). Bet tagad sakat man, cēlais varoni, kas jūs nospiež?

Sedvalks. Jūs domājat, ka mani kas nospiež?

Erika. Jūs izskatāties tik noguris, tik sagrausts... Pilnīgs pretstats tam, kādu es biju iedomājusies panākumiem vaināgotu, — laimīgu cilvēku.

Sedvalks. (*Saslejas, kā ko atvairīdams, tad par jaunu sabrūk pār galdu*). Un arī laimīgu turklāt! — Kādēļ jūs domājat, ka man vajadzētu būt laimīgam, taisni man? —

Erika. Es tā domāju... Tādēļ, ka jums ir viss, kas, pēc manām domām, vajadzīgs — laimes sasniegšanai: tāļi un cēli mērķi dzīvē, drosme pēc tiem tiekties un beidzot — veiksmē tos arī sasniegt. — Es tā jūsmoju par jums — piedodat manu pārdrošību! — es tā priecājos redzēt jūs šodien, kad jūsu lielā darba pirmais cēliens nobeigts, kad jūsu galīgā uzvara pilnīgi nodrošināta, laimē starojošu, lepnu savā uzvarā un jaunu cīņu un uzvaru alkstošu... Bet...

Sedvalks. Turpiniet vien, bet...

Erika. Bet jūs nebūt tāds neesat... Kādēļ?..

Sedvalks. (*Rūgti iesmiedamies*). Kā redzams, laime, īsta laime, tā nav sasniedzama. — Istaī laimei, kā redzams, nav vajadzīga nedz cīņa, nedz uzvaras, nedz tāļi mērķi, nedz neatlaidība tiem sekot. Liekas, tā būs gluži vienkārši tikai atrodamā. Bez pūlēm, bez nopelniem. Kā pasakainais papardes zieds.

Erika. Pavisam bez pūlēm — atrodamā? — Arī to nemeklējot? —

Sedvalks. Arī nemeklējot. Kā jau laime. Pietiek, ja viņu cer atrast. — Šodien ir Jāņu vakars. Arī šonakt papardes ziedēs. Vai jūs gribat meklēt šonakt papardes ziedu?

Erika. Es? — Nē. — Tas jau būtu — —

Sedvalks. (*Iesmejas*). Nu, redzat, es arī nē. — Ja viņš iekritīs man vai jums klēpī, mēs būsim laimīgi, ja nē, mums neatliks nekas cits, kā gaidīt un cerēt nākošos Jānos. (*Sparīgi*). Jo pašiem to meklēt tiešām būtu smieklīgi! —

Erika. (*Sapņaini*). Kāds izmisums... kāda nepārvarama smeldze!..

Sedvalks. (*Saņēmies. Saķer Erikas roku*). Erikas jaunkundz!.. par jūsu... Atļaujiet man tomēr jums pateikties!..

Erika. Man? Par ko Sedvalka kungs?! —

Sedvalks. Mēs!.. cilvēki ar tāļajiem mērķiem, kā jūs to tik pareizi izteicāt, mēs, kam ir arī drosme nevien pēc šiem mērķiem tiekties, bet arī tos sasniegt, mēs topam tik bieži pārprasti, bet īsti saprasti — nekad. — Protams, kas tad Sedvalku upes aizsprosts pret tādu Niagaru, tādu Ūegumu? — Tas nav nekas! Nieks tas ir. Punduris pret milzi. Bet šis punduris tik ļoti līdzīgs īstajam milzim, kā ola līdzinās olai. Un ja kautkādu iemeslu dēļ slavējams milzis, tad arī punduris nav smejams, jo viņam ir tās pašas īpašības, kas milzim... Erikas jaunkundz, cik smieklīgi tas arī neizliktos, bet arī mēs tie punduriši, gaidam to ļaužu atzinību, kuŗu labā mēs rādam milžu dabu... Jūs to saprotat... Par to es jums pateicos... No sirds...

Erika. Nabadziņš, tik vientuļš un atstāts viņš jūtas! —

Divpadsmitais skats.

Agrākie, Marta.

Marta. (*Stāv brītiņu aiz sētas pa labi. Sauc atpakaļ aiz kulisēm*). Tēt, nākdams šurp paņēms līdz no klēts arī alus krūzi. Šodien taču Jāņu vakars.

Erika. (*Strauji, pārsteigta, uzlec no sola*). Sedvalka kungs, kad mēs sāksim aizdegt lampionus?

Sedvalks. (*Paliek sēdot. Elkoņus uz galda*). Jā, tie drīz būs jāsāk aizdedzināt. Metas jau krēsla.

Marta. (*Ienāk ar maizi, siera šķēlēm un sviesta trauku uz paplātes. Pārsiedz galdu, pie kuŗa sēd Sedvalks ar galdautu un noliek uz tā paplāti ar ēdienu*).

Erika. Ak, cik tas būs burvīgi, kad viņi visi liesmos! —
Kā jauna zvaigžņu debess tā būs, vai nē? —

Sedvalks. (*Lēni pieceļas no sola un pavirzas mazliet nost no galda*). Jā, būs jau jāsāk aizdedzināt. Būs jau jāsāk...

Marta. Emil, vai tu paliksi tanīs pašās darba drēbēs?

Sedvalks. (*Neviļus apskata sevi*). Es jau esmu darba cilvēks. Tikai darba cilvēks un no darba drēbēm man nav jākaunās.

Marta. Vismaz tīru kreklu būtu uzvilcis. Es jau to tev noliku vietā. Ja tu vēlētos.

Sedvalks. (*Nervozi*). Ko tas nozīmē: vismaz tīru kreklu?

Marta. Ja tu nevēlies pārgērbties...

Erika. (*Aizskrien pie Jāņa atstātajām kāpnēm. Mēģina tās pacelt*). Sedvalka kungs, palīdzat man pacelt šīs kāpnes...

Sedvalks. (*Aiziet pāri sētai pie Eriķas, kur abi sarunājas paklusu un smejas*).

Trīspadsmītais skats.

Agrākie, Vērdiņš.

Vērdiņš. (*Uznāk no labās ar alus kausu rokā. Galvā ozollapu vaiņags. Pa daļai dzied, pa daļai deklamē*). Visu gadu Jānīts nāca!.. (*Noliek alus kausu uz galda*). Tā, meit, tas nu būtu viss, kā tu vēlējies... Padomā, vai vēl kautkas nav piemirsts.

Marta. (*Beidz uzpost galdu*). Liekas ne... Un ja jau... tāpat vien jau viss būs...

Sedvalks. (*Kopā ar Eriķu paceļ kāpnes pie vārtiem*). Nu, kāpjat nu augšā...

Erika. Es lai to darītu? — Sedvalka kungs, cik maz jūs esat kavaliers. Tas taču jādara jums.

Sedvalks. Man? — Kādēļ taisni man? — (*Abi paliek pie kāpnēm zemē*).

Marta. Tēt, man smagi. (*Nevarīgi noslīd uz sola pie galda*).

Vērdiņš. (*Sparīgi*). Saņemies, meit, tu nedrīksti pagurt. Labais nevar zaudēt. Tici!

Marta. Ak, kaut tā būtu tēt...

Četrpadsmitais skats.

Agrākie, Kārlēns.

Kārlēns. (*Ieskrien pa vārtiem*). Nāk, nāk! — Tēvoc Emil, līgotāji nāk. (*Atbildes nesagaidījis, skrien tālāk*). Jāņu bērni klāt, vecotēv! Viņi jau līgo, dzirdi!

(*Aiz skatuves tālumā dzirdama līgošana, kas pamazām tuvojas. Dziedāšana turpinās arī priekškaram nolaižoties un īsu brīdi pēc tam*).

(Priekškars).

Otrais cēliens.

Skatuve: Nora Sedvalku upes krastā. Skatuves vidū gaŗš pagaidu galds ar soliem apkārt. Uz galda ŗķīvjos siera un maizes ŗķēles un tukŗi alus kausi vai māla krūzes. Prospektā un abās kulisēs koki un krūmi. Starp tiem uz izvilktām stiepulēm krāsaini lampioni. Prospekta kreisajā stūrī krūmu starpā alus muca ŗāklī. — Jāņu nakts. — Iekams priekŗkars pacēlies un tam paceļoties aiz skatuves dzied līgo dziesmas. Tāda pat dziedāŗšana un, ja iespējams, arī mūzika ar pārtraukumiem dzirdama vairāķ reizes cēliena laikā.

Pirmais skats.

Vērdiņŗ, Jānis. Līgotāŗi un līgotāŗjas.

Vērdiņŗ. (*Pie mucas, iepilda kausus*).

Līgotāŗi un līgotāŗjas. (*Uznāķ no labās, apstāŗjas pie Vērdiņa un saņēmuŗi savu trauķu atgrieŗas atpakaļ, vai arī dzeŗ uz vietas*). Kur te to alu? —

Jānis. (*Ar pilnu kausu rokā; jau ieskurbis*). Ko tev? Alu? — (*Rāda ar roku*). Stāŗies tik klāt, mīļais, stāŗies tik klāt! vecais tēvs pielies. (*Pieiet daŗus soļus pretī Līgotāŗjam, kas atgrieŗas ar pilnu kausu*). Varens alus, vai ne?

Līgotāŗjs. (*Pādzēŗies*). Varens, ja!

Jānis. (*Lielģgi*). Es domāju! Tādu alu tu tāļu meklēsi. Vecais tēvs pats tecināja. No pūra iesala tikai vienu mucu. Es domāju, tad arī vajag būt alum, he, he, he! (*Dzeŗ*).

Līgotāŗjs. Jā, tādu var dzert atminoties!

Jānis. Mūsu mājās nav tā, kā citur: ko dara, to padara krietni. Ne tā, lai tikai vārda pēc būtu darīts... (*Atķāŗjas pie galda*). Nu, vai tu nevēlies gabaliņu siera pieķost klāt?

Līgotāŗjs. (*Bikli apkārt skatīdamies*). Diez' vai tā var.

Jānis. Var! Ņem droŗi. Ņem un ēd. Mūsu mājā nav tā, kā citās: mums netrūkst nekā. Un nevienam neliedz, kas vajadzģgs. (*Apsēŗas pie galda un aicina arī Līgotāŗju darīt to paŗu*). Piesēdies, papļāpāsimies, ja tevi neviens tur negaida.

Līgotājs. (*Ezdams sieru*). Nē, kas mani gaidītu.

Jānis. Jā—am, mūsu mājā visa kā papildnam... Un tad prieks dzīvot pasaulē, ja tā.

Līgotājs. Kur bagātība, tur arī Dieva svētība.

Jānis. Kur Dieva svētība, tur bagātība.

Līgotājs. (*Smej*) Vai tas nebij tas pats vien?

Jānis. Nē, tas nebij tas pats. Tu domā, ka cilvēkam vispirms jābūt bagātam, lai viņš būtu apmierināts un laimīgs, bet es domāju, ka viņam vispirms jābūt apmierinātam sevī, lai viņš kļūtu arī bagāts...

Līgotājs. Nu, redzēsim, kad tās dzirnavas nāks pilnīgi gatavas.

Jānis. (*Nokar galvu un skaļi izpūš dvašu, lūpām spurkšīnot*). Jā, tās dzirnavas!..

Līgotājs. Redzēsim, kas tad būs...

Jānis. Es skatos un vēroju un dažu ko esmu novērojis... Bet kā tad tu domā, kas tad būs redzams, kad dzirnavas kļūs gluži gatavas? —

Līgotājs. Kad bagātība vēl ātrāk vairošies Sedvalkos. Kā tad būs ar šiem vecajiem tikumiem un svētību? —

Līgotāja. (*Ar pilnu alus kausu no mucas*). Vai—i, kā puto! (*Ceļ kausu pie mutes, bet tūdaļ to atrauj atpakaļ, jo putas plūst pār malu*).

Jānis. Jā, vecie tikumi un svētība... Viņi jau nemaz nav veci, tie tikumi!..

Vērdiņš. (*Piepildījis visus traukus. Atnāk nost no mucas. Līgotājai*). Meitiņ, tas tik tev tā izliekas: tās jau nemaz nav putas.

Līgotāja. Kas tad? (*Mēģina par jaunu dzert. Smejās*). Nemaz pie mutes likt, vai—i! (*Krata nost no apģērbatur uzlijušās alus putas*).

Vērdiņš. Tās nav putas. Tā mūsu pašu Jāņa sirmā matu kodaļa un bārda.

Līgotāja. Vai—i! (*Pārējie uz skatuves smejas*).

Līgotājs. (*Jānim*). Tam tik arī teicamais: sirmie mati un bārda!.. (*Smejās*).

Vērdiņš. (*Jautri nopietni*). Jā, jā, bērni, vecais Jānis ir gudrs vīrs: viņš papriekšu grūž no kausa ārā savu bārdu un matus un tikai tie, kas no tās neizbīstās, dabon redzēt arī viņa otro, jauno seju.

Līgotāja. Otro seju? Vai viņam tās divas?
 Vērdiņš. Divas, kā tad: vecā un jaunā.
 Līgotāja. Es gribu jauno. Kas man no vecās?
 Vērdiņš. Dzer un tu redzēsi arī to.
 Līgotāja. (*Ceļ kausu pie mutes un dzer*).
 Līgotājs. (*Smejās*). Tas ir gan Jānis, ko var teikt!
 Vērdiņš. Jā, kā jau daždien laiks: mūžam vecs un mū-
 žam jauns. Gudrs kā sirmgalvis un straujš kā jauneklis!..
 Bet ko tad mūsu citi Jāņa bērni dara? (*Iet prom pa labi*).
 Līgotāja. (*Noliek kausu uz galda un aizskrien Vērdi-
 ņam pakal*).

Otrais skats.

Jānis, Līgotājs.

Līgotājs. (*Smiedamies*). Ko visu viņš arī nevar sa-
 runāt, tas jūsu vecais tēvs! —

Jānis. (*Nopietni*). Nesmejies vis! Mūsu vecajam
 tēvam dažreiz tādi vārdi, ka atliek tik pabrīnīties. Ne-
 smejiem vis! —

Līgotājs. Nu, nu—u, kas šim par vārdiem?

Jānis. Tu netici?! Un kad visu labi pārliet, tad taisnība
 viņam arvienu iznāk. Jā, iznāk! —

Līgotājs. (*Padzēries*). Arī tagad iznāk taisnība?

Jānis. Arī tagad.

Līgotājs. Veci māņi, kas tā par taisnību?!

Jānis. (*Neapmierināts; paceļas ar alus kausu rokā*).
 Veci māņi, tu saki? — Nē, tie nav nekādi māņi. Es esmu
 daudz ko redzējis un vērojis, bet pašam arī vajag domāt un
 spriest. (*Izdzer pēdējās alus paliēkas un grib iet pie mucas*).
 Vai tavš trauks jau tukšs? Dzer un nāc ielaidīsim citu.

Līgotājs. (*Izdzer alu un sniedz kausu Jāņam*). Kas
 bij derīgs agrāk, tas tagad neder nekur. — Tagad: kam
 nauda, tas gudrs bez domāšanas un gudrošanas, kam tās
 nav, tas arī gudrodams un domādams neizgudro nekā.

Jānis. (*Pusceļā apstājas un paceļ alus kausus gaisā*).
 Nauda?! (*Grib vēl ko teikt, tad ātri aiziet pie mucas. At-
 griezdamies*). Tu runā uz mata tāpat, kā mūsu Lība, mūsu
 meita. Tai arī viss tikai nauda un nauda. — Bet es saku,
 ka gars vairāk vērts, nekā nauda.

Līgotājs. (*Nicīgi atmet ar roku; smejas*). Gars? — Kāds gars?!

Jānis. Un ne tikai Lība viena, bet arī daudzi citi domā tāpat...

Līgotājs. Es gribu zināt, vai Sedvalku jaunajās dzirnavās mašīnas kustinās gari, vai kas cits? Kā tu domā?

Jānis. Mašīnas? —

Līgotājs. Jā. Man liekas, ka to darīs ūdens. Bet ūdeni piespiest griezt ratu, lai tas kustinātu mašīnas tā, kā to vajag un kā tas aplēsēts, varēja tikai tas, kam bij nauda. — Tā tad nauda ir visas šīs gudrības un varenības sākums un beigas, jo viņas gala mērķis atkal ir: — vairot un krāt naudu tam, kam tā jau bij sākumā. (*Smejas. Līksmi*).

Jānis. Jā, jā, jā, tā jau tas izliekas gan, bet tas vēl nav viss un beigas! — Kur tad paliek pats cilvēks?! Sirdsmiers? Laime?

Līgotājs. Sirds miers? — Kad viņiem naudas būs diezgan, gan tad viņi dzīvos pilnīgā mierā, peticībā un laimē...

Jānis. Tu tā domā? (*Izstiepj kājas un rokas kā no kā nepatīkamā atvairīdamies*). Puh—uh — cik tas būtu vienkārši, ja tas tā būtu! — Bet es esmu arī kautko pasaulē redzējis un zinu, ka tā nav, kā tu saki. — Sirdsmiers?! — Es saku, tas pazūd cilvēkiem ātrāk, nekā tie to domā un nojauš. Un jo ātrāk to pazaudē tie, kas domā tā, kā tu, ka tā nav nekāda lielā lieta. Bet kad tas pagalam, tad tik sākas īstais jandaliņš!.. Bet kas man? kas mums abiem? — labāk iedzersim! (*Dzer*). Es saku, ja man būtu jādzīvo... Es nedzīvotu, lai man sola nez' kādu algu... Nauda man nav nekas, bet es dzīvoju te jau kuņģa gadu... Kādēļ? — Tādēļ, ka līdz šim te bij viegli dzīvot. Ne jau tādēļ, ka te darbā nenogurtu, ka te nebūtu cilvēkiem savas raizes un bēdas tāpat, kā visur citur, bet tādēļ ka — tādēļ ka — — Nu, ko lai es saku? — Labāk iedzersim: šodien taču Jāni. (*Izdzer kausu, pieceļas un iet ielaist jaunu alu*). Tu saki, tie veci māņi? —

Līgotājs. Par ko tu runā?

Jānis. (*Nāk atpakaļ*). Var jau arī būt, ka viņi veci... Bet vai tādēļ viņi sliktāki, nekā tavi jaunie māņi, ka — ka pasaulē un cilvēka dzīvē viss aplēšams un viss notiek tā,

kā aplēsēts, tāpat kā var iepriekš aplēsēt mašīnu darbību un vajadzību jaunajās dzirnavās! — Bet kas mums? — labāk dzersim! He, he, he...

Trešais skats.

Agrākie, Zandrēvics.

Zandrēvics. (*Steidzas no labās; meklē acīm kādu un neatradis, grib steigties atpakaļ*).

Jānis. (*Ieraudzījis Zandrēvicu*). Lūdzu, lūdzu, inženiera kungs!..

Zandrēvics. (*Negribot; vairīdamies*). Nu, ko tu man pateiksi, Jāni? —

Jānis. (*Acumirkli stomas*). Vai es nevaru — — nevaru piedāvāt inženiera kungam kausu alus?

Zandrēvics. (*Kā no augšas*). Kausu alus? — Nē. — Bet to tiesu mūsu Jānis pats būs iebaudījis tādu labu tiesu, vai nē?

Jānis. Šodien taču Jāni, inženiera kungs.

Zandrēvics (*Tāpat; uzsit Jānam uz pleca*). Ir jau labi, Jāni, ir jau labi!.. (*Grib atkal iet; atcerēdamies*). Saki man, Jāni... vai tu neesi redzējis mūsu jaunkundzi?

Jānis. Erikas jaunkundzi? — (*Strauji. Izmeklē uz galda tukšu alus kausu*). Es jums tomēr ielaidīšu alu, inženiera kungs! —

Zandrēvics. Tu pūlies velti; Jāni. — Es meklēju viņu kopš mielasta beigām. —

Jānis. (*Pie mucas*). Erikas jaunkundzi? — Jā, inženiera kungs, kas šito alu smādē, tas tiešām nezina, kas labs. (*Nāk atpakaļ ar pilnu kausu*). Vecais tēvs notecināja no pūra iesala vienu mucu. Šo alu var dzert, es saku. (*Spiež Zandrēvicam kausu rokā*).

Zandrēvics. Bet man nemaz neslāpst. — Vai tu dažkārt esi to redzējis?

Jānis. Erikas jaunkundzi? — Ak, vai nu mēs allaž daram tikai to, kas nepieciešami darīt? Dzerāt vien, inženiera kungs.

Zandrēvics. Vai tu viņu redzēji? —

Jānis. Erikas jaunkundzi? — Jā. Redzēju.

Zandrēvics. (*Neviļus apsēstas uz sola ar alus kausu rokā*). Kur tu viņu redzēji? —

Jānis. Dzerat nu alu, inženiera kungs. — Erikas jaunkundzei jūs klāt netiekat.

Zandrēvics. Kur tu viņu redzēji?

Jānis. (*Rāda ar roku uz prospekta*). Tur, lejā. Viņa iekāpa laivā.

Zandrēvics. Ah, tā jau es domāju!..

Jānis. (*Līgotājam*). Jā, redzi tik! — šis kungs te taisa brīnumus: upes lejā, kur mēs vēl pērn pļāvām sienu, ganījām lopus un — metām kūleņus, tagad viņo ūdens. Un kad pa šo ūdeni brauc laivā, tad ne prātā nenāk tas, ka agrāk mēs tepat sienu pļāvām... Un tas, kas šo pārvērtību veica ar savu prātu, ar savu gudrību...

Zandrēvics. (*Trūkstas kājās, lai ietu prom*).

Jānis. (*Uzliek roku Zandrēvicam uz pleca un bez pūlēm nospiež to atpakaļ uz sola*). Paliekat nu mierīgi sēžot!

Zandrēvics. (*Izmisis*). Bet viņa taču neprot airēt. Viņa nosliks!..

Jānis. Paliekat mierā un dzerat alu: viņai nenotiks nekas ļauns.

Zandrēvics. Viņa nebrauca viena? Kas viņu pavadīja?

Jānis. (*Līgotājam*). Jā, redzi, tāds gudrs cilvēks!.. Es varu zvērēt: jautā tu viņam ko gribi, viņš atbildēs... Tādēļ, ka viņš zin visu! — (*Zandrēvicam*). Inženiera kungs, jūs taču zināt — piemēram — jūs taču zināt, cik tālu no mūsu zemes līdz mēnesim?

Zandrēvics. Zinu, protams...

Jānis. (*Apmierināts; līgotājam*). Nu, redzi, viņš zin! Es saku, viņš zin visu! (*Zandrēvicam*). Bet kādēļ jums to vajadzētu zināt, inženiera kungs? —

Zandrēvics. Kā, kādēļ? — Tādēļ — tādēļ, ka es esmu daudz, daudz gadus skolā gājis. Man taču jāzin tas, ko zin visi skoloti ļaudis.

Jānis. (*Arvienu vairāk apmierināts*). Redzi nu, viņš tev nepaliks atbildi parādā nekad! — Redzi, ko nozīmē būt augsti mācītam! — Viņi visi iet augstās skolās un mācas lai zinātu to, kas citādi nemaz nebūtu jāzin, ko zināt nav nekāda labuma!.. Jā!.. Bet nu, inženiera kungs, pasakat man... pasakat man, cik nedēļu perē vista, cik zoss?

Zandrēvics. (*Sašutis*). Ko? Ko tas nozīmē? (*Strauji ceļas, bet Jānis to nospiež atpakaļ uz sola*).

Jānis. He, he, he! Jūs to arī zināt, protams. Kā nu nē?! Jūs tikai negribat teikt tādēļ, ka to arī mēs zinām, ka viņas abas perē tik ilgi, kamēr no olām izšķīlas cālēni... He, he, he, laiks, nedēļu skaits nemaz nav no svāra, he, he.

Zandrēvics. (*Ar pūlēm pieceļas pusstāvus, cik tālu Jāņa roka to atļauj*). Viņa aizbrauca kopā ar saimnieku, ar Sedvalku, ja? —

Jānis. Vai es neteicu: jūs zināt itin visu. Arī to, ko negribat mums teikt. — Jā, Erikas jaunkundze reizē ar saimnieku iekāpa laivā un aizbrauca. Viņai nenotiks nekas ļauns. Paliekat mierā un dzerat savu alu.

Zandrēvics. Ak, Dievs, ak, Dievs! Es jau tūdaļ tā domāju!.. (*Neapzinīgi paceļ kausu un dzer*).

Jānis. Tā! — Sievietes dēļ, inženiera kungs, nekad nevajag uztraukties. Neviena sieviete pasaulē nav to vērtā, lai vīrietis viņas dēļ kaut pusstundu ilgi pazaudētu dvēseles līdzsvaru. Nospļaujaties!..

Ceturtais skats.

Agrākie, Marta.

Marta. (*Uznāk no labās ar paplāti, uz kuŗas saliek siera šķēles un šo to vēl no galda*). Vai tu ko runāji, Jāni? —

Jānis. (*Pārsteigts; konfūzi paceļas*). Es, saimniec?..

Marta. Jā, man likās, ka es būtu dizrdējusi tevi runājam.

Jānis. (*Tāpat*). Jūs, protams, dzirdējāt, saimniec, ko es teicu. — Un tā tas arī ir, saimniec. Protams, ar māziem izņēmumiem...

Marta. Nu labi, Jāni! Ar to jau pilnīgi pietiek, ka katram vīrietim paliek viens mazs, mazs izņēmums no vispārējā likuma, lai pasaule būtu taisni tik jauka, cik jauka tā ir. — Bet kā tad ir ar mūsu viesiem? Vai tiem netrūkst kautkā?

Jānis. Jā, saimniec, es tūdaļ... (*Grib iet*).

Marta. Vecais tēvs jau gan tur rīkojas, bet varbūt viņam vajag palīga...

Jānis. Jā, saimniec, es tūdaļ!.. (*Līgotājam*). Nāc, iesim! (*Abi prom pa labi*).

Piektais skats.

Zandrēvics, Marta.

Marta. (*Turpina savākt no galda uz paplātes visu vajadzīgo*). Un jūs inženiera kungs? — Es visu laiku biju mūsu viesņu vidū. — Kā jums klājas?

Zandrēvics. (*Stāv nevarīgi, mazliet uz priekšu salīcis, cepuri rokā, pagalam izmisis*). Es nesūdzos nevienam, cienītā kundze...

Marta. (*Pārsteigta, ātri pagriežas pret Zandrēvicu*). Kas jums, Zandrēvica kungs?

Zandrēvics. (*Kā hipnotizēts pārvelk roku pār seju*).

Marta. Kas noticis? Mans Dievs, jūs izskatāties tik satriekts. — Zandrēvica kungs, kas noticis? —

Zandrēvics. Jā, kaut es būtu zinājis, kas tagad jau noticis?!

Marta. Es ceru, ka jūs nesagaidat neko ļaunu, neko bīstamu? —

Zandrēvics. Ļaunu? — Es tiešām nezinu, kā to lai sauc. Tas viss tik neparasts. Bet tas varētu zīmēties nevien uz mani, bet arī jums, cienītā kundze...

Marta. Arī uz mani?! (*Noliek paplāti uz galda*). Jūs uztraucat mani. Sakat, kas tad noticis? —

Zandrēvics. (*Ar smagu nopūtu sabrūk uz sola. Pēc pauzes*). Cienītai kundzei, droši vien, nebij nekāds noslēpums, ko es pēdējās dienās jutu pret viņas draudzeni Ēriku Ūdris jaunkundzi...

Marta. Tā tad tomēr sirds lietas! — Runājat tālāk! — Nē, man tas nebij noslēpums...

Zandrēvics. Un arī to, ko Ērikas jaunkundze juta pret mani. (*Pēkšņi saņemdamies, sparīgi*). Kāda cēla sieviete! — Inteliģenta, lepna, patstāvīga... sieviete, kas sporto, sieviete, kas krēmo, sieviete... ideāls... Bet tad man viss kļūst tumšs un nesaprotams...

Marta. Ak, Kungs, ar Ēriku taču nav noticis nekas ļauns?! —

Zandrēvics. (*Saķer Martas roku. Ātri*). Kundze, vai jūs neievērojāt, kā Ērika pa mielasta laiku izturējās pret jūsu vīru?

Marta. Nē. Man mielasta laikā bij daudz darba.

Zandrēvics. Brīnums! Jā, brīnums gan, ka jūs nekā neievērojāt. Tas taču bij tik uzkrītoši. — Nu, pieņemsim, mums katram sava vājība. Vienam tāda, otram citāda. Jūsu vīra vājība, — lai citi viņu slavē, lai viņu cildina...

Marta. (*Brīnās*). Tiešām? Manam vīram tāda vājība? —

Zandrēvics. (*Turpina*). Nu, labi! Kādēļ nedarīt to, kas otram sagādā prieku? — To mēs visi darām un vienmēr. Kādēļ mīt taisni uz varžacīm? — Bet kaut kādam samēram tomēr jābūt! — Nu, sakat, kas jūsu vīra kungam kopīgs ar Jūliju Cezaru, ar Scipionu Afrikānieti?... (*Rūgti smejas*).

Marta. (*Konfūzi*). Es jūs nesaprotu. Kādēļ jūs man to jautājat? —

Zandrēvics. (*Ļauni*). Vai tad jūs tiešām nedzirdējāt, ka Erikas jaunkundze visu vakaru cildināja jūsu vīru un salīdzināja ar visām pasaules slavenībām? — Un viņš pieņēma šos glaimus par pilnu. (*Smejās*). Par ko? Kādēļ? Kas tad ir viņa varoņdarbs? — Sedvalku jaunā spēkstacija? — Laimīga iedomā, izmantot to laimīgo gadījumu, ka caur viņa īpašumu tek tāda upe, kā Sedvalka! — Kas tas par nopelni?

Marta. Es saprotu: vienīgais nopelns par spēkstaciju piekrīt jums, ne manam vīram...

Zandrēvics. Man? — Es nekādas cildinājumus negaidu! — Modernā zinātne tāpat kā vidus laiku maģija uzliek saviem adeptiem pazemības, vientiesības un piekāpības pienākumu... Bez tam, ļaudis visu briesmīgi pārprot! — Niagaras spēkstacija ir pasaules brīnums, jā. — Savā ziņā tāda ir arī Sedvalku spēkstacija, jā! — Bet brīnums šai brīnumā nav vis ūdens, kas plūst no augstienes lejup — ūdens visur vienāds! — bet gan tā veiklība, tā prasme, ar kādu modernā zinātne piespiež katru šī ūdens lāsīti kalpot sev. Jums jāzin, cienītā kundze, ka daba ir briesmīgi stūrgalvīga, spītīga un untumaina. Viņa neļaujas vis tā tik viegli iebāzties maisā! — Pat bišu spietu nevar saņemt tā, ka neviena saujiņa bišu neaizklīstu! — Brīnums, ko mēs inženieri, mēs pazemīgie zinātnes izredzētie adepti padarām, ir tas, ka mēs salaužam šo dabas spītību. (*Ar patosu*). Milzīgās ūdens masas, kas plūst no augstienēm, briesmīgās dabas stichijas — mūsu rokās kļūst padevīgas, kā aitas, kad

vilks sagrābj tās aiz čupras... Modernā zinātne, cienītā kundze, ir vecais teiku Herkules, kas ar milnu vispirms notriec pie zemes Pluto valsts vārtu sargu Cerberi, lai tad bez bēdām ieietu šai valstī un gūtu tās bagātības. — Bet mēs, zinātnes adepti, par savām uzvarām pār dabu nekādu slavināšanu no tautas neprasam un negaidam. —

Marta. Protams, Erikai arī to vajadzēja zināt...

Zandrēvics. (*Atgīdies*). Ak, jā! — Erikai to vajadzēja zināt!.. Pēc mielasta es gribēju ar viņu izskaidroties... Vai zināt, ko viņa man atbildēja? —

Marta. Nē, ko viņa atbildēja?

Zandrēvics. — Šovakar Jāņu vakars, viņa saka. Šovakar zied papardes, viņa saka un es gribu šovakar iegūt papardes ziedu. — Fui! —

Marta. Tā viņa saka?

Zandrēvics. Jā. Tā var runāt... tā var runāt pēdējā palaidne, ne tāda cēla sieviete, kas sporto, kas — — Un tad viņa aizskrēja, lai kopā ar jūsu vīru vizinātos pa ezeru laivā!.. Tagad viņi abi meklē papardes ziedu. (*Rūgti*). Abi inteligenti cilvēki. Fui! —

Marta. Jūs, protams, neticat, ka papardes zied Jāņu nakti?

Zandrēvics. Nē, neticu.

Marta. Tādēļ jūs arī nevēlaties to atrast...

Zandrēvics. Es neticu nekam, ko zinātne noliedz. — Un jūs? —

Marta. Es domāju, ka — pameklēt viņu tomēr derētu katram...

Zandrēvics. (*Pārsteigts; vīlies*). Jūs arī domājat? — Kā nav, tā nav taču ko meklēt. Ja viņš būtu, tad jau mums sen būtu viņa apraksts un pat foto uzņēmums! (*Pēc pauzes*). Cienītā kundze.

Marta. Jā, Sandrēvica kungs.

Zandrēvics. Piedodat man, ka es jums — — ka es jums visu to sarunāju. Es redzu, jums jūsu vīrs pavisam vienaldzīgs...

Marta. (*Sāpīgi*). Zandrēvica kungs! —

Zandrēvics. Bet man!.. Erika!.. Es viņu tomēr mīlu, mīlu!.. Erika!.. Es zaudēju prātu... Erika!..

Marta. (*Saķer Zandrēvica roku*). Savaldaties, tur kāds nāk; jūsu izmisums nav jāredz visai pasaulei!..

Zandrēvics. (*Maina izturēšanos. Beidzot sirsnīgi, silti*). Jūs!.. Brīnišķā. (*Sagludina matus un paņem cepuri rokā*).

Sestais skats.

Agrākie, Vērdiņš, Jānis.

Vērdiņš. (*Uznāk no labās ar tukšu alus kausu*). Nē, tā nevar, Jāni! šovakar mums visi vienādi mīļi, tiklab agrie, kā vēlie viesi. Ar alu mums viņi jāpacienā, citādi nevar. (*Iet pie mucas*).

Jānis. (*Martai*). Saimniec, mums vēl pienāca līgotāji... Diez', kur bijuši līdz šim, kur nē?! —

Marta. (*Nem paplāti, lai ietu*). Tad jau labi! Jāņu nakts tik īsa un kam daudz mīļu cilvēku tanī jāapmeklē, tam daudz ko staigāt. Tad jau labi, ko tad! —

Jānis. Man liekas, tas mūsu alus, ko viņi atcerējušies...

Marta. Arī tas labi! Dosim viņiem arī sieru. (*Grib iet ar paplāti prom*).

Jānis. (*Stājas ceļā*). Saimniec, vai tad jums vienai viss jāpadara, kas tad nu būs?! Dodat man, es vismaz aiznesīšu. (*Izņem paplāti Martai no rokām*). Drīz, liekas, arī darvas muca gāzīsies...

Marta. Ja? — Bet rīta krēsla jau arī svīst. Ļaudis jau tādēļ neizklīdīs...

Jānis. Vēl jau gan deg gaiši, bet liekas, ka ilgi vairs neturēsies. (*Paiet dažus soļus pretī Vērdiņam, kas piepildījis kausu atgriežas uz skatuvi*).

Zandrēvics. (*Staigā nemierīgs pa skatuvi; uzliek beidzot cepuri galvā. Kā nespēdams izšķirties*). Es tomēr iešu, cienītā kundze.

Marta. (*Sirsnīgi*). Pie Jāņu bērniem? — Labi, tur ir daži jautri un mīļi cilvēki, tie jūs izklaidēs...

Zandrēvis. Nē, tur lejā.

Marta. (*Bažīgi*). Lejā? — Pie ezera?

Zandrēvics. Jā. Es gribu viņus sagaidīt...

Marta. (*Ar bailēm*). Bet jūs taču... Zandrēvica kungs!.. Apsolat man...

Zandrēvics. Nē, nebīstaties. Es saprotu, ko jūs domājat. Nebīstaties. Bet saprotat taču manu stāvokli! — Ek! (*Atmet ar roku un ātri prom*).

Septītais skats.

Agrākie bez Zandrēvica.

Jānis. (*Ar paplāti rokā*). Vecotēv, dodat man arī to alus krūzi.

Vērdiņš. Tev? — Tu nesīsi visu viens?

Jānis. Jā. Vai man spēka trūkst vienam aiznest?! Bet jūs, vecotēv, atpūšaties. Visu nakti jūs esat kustējušies kā ūdens zāle. Ja būs vajadzīgs, es atnākšu atkal.

Vērdiņš. Ja tu nu tā gribi...

Jānis. (*Pie kulisēm; atpakaļ*). Inženiera kungs gan arvienu vēl tvarsta mūsu jaunkundzi?

Marta. Kādēļ tu tā domā, Jāni?

Jānis. Tādēļ, ka viņš jau pirmīt bij viņas dēļ varen izmisis. — Bet ezera malā viņš vairs nekā nesagaidīs un neatradīs. Erikas jaunkundze ir jau labu brītiņu tur kalniņā pie līgotājiem. (*Iet un vēlreiz apstājas*). Piedodat, saimniec, ka es tā runāju. — Man, protams, gar to nav nekāda daļa, bet es to saku, lai jūs zināt un neraizētos. (*Prom*).

Astotais skats.

Marta, Vērdiņš.

Marta. Tēt, kas nu būs?

Vērdiņš. Ko, meit?

Marta. Tēt, tu taču zini, kas te notiek! — Kā savai nelaimei es uzņēmu mājā šo sievieti! —

Vērdiņš. Tā nesaki, meit. — Ne viņš, ne viņa nav vainīga pie tā, kas te notiek.

Marta. Viņi nav vainīgi? — Kas tad?

Vērdiņš. Tas neapvaldītais jūtu plūdums, kas trako viņos. — Vai tad tu neredzi, meit, cik stulbi viņi visi, šie augsti mācītie, šie drošie un ideju bagātie: viņi lepojas ar to, ka savaldījušiniecīgās Sedvalku upītes plūdumu, kas arī nesavaldīta nevienam nekādu kaiti nedarīja, bet tai milzu straumei viņos pašos tie ļauj pilnīgu vaļu brāzties kā tai pašai tīk... Brāzties un postīt viņus pašus...

Marta. (*Izmisusi*). Bet man sirds lūzt. Es neizturēšu to ilgāk! Es neizturēšu!..

Vērdiņš. Tu izturēsi! — Starp tik daudz vājiem un nelaimīgiem taču vienam jābūt arī stipram diezgan. Vai tad mums visiem sabrukt un pazust šais nespēka mutuļos? — Tu izturēsi, meit, tev jāiztur!

Marta. (*Rūgti*). Kādēļ es nebiju stipra tad, kad man vajadzēja aizvērt savas mājas durvis šīs sievietes priekšā? Pat aizvērt man tās nevajadzēja: tikai neatvērt. Man nevajadzēja viņu ielaist. Vai tad es viņu nepazinu? — Viegļprātīgu un nenosvērtu, aizrautīgu un nepastāvīgu! Garīgi tukšu un nabagu, kas savu kailumu apsedz ar tukšu vārdu skrandām...

Vērdiņš. (*Sparīgi*). Neesi netaisna, meit! — Sievišķīgi netaisna. — Neviens medījums neilgojas pēc cilpas. Viņu tanī iedzen paša izsalkums vai kārums pēc ēsmas. Ievēro labi: paša izsalkums vai kārums! — Ja nebūtu šī sieviete, būtu cita vai pat sievietes ēna, kamēr vien kārums pats būtu tavā mājā...

Marta. Es zinu, viņai tas būs tikai skurbulis, no kuŗa tā drīz atmodīsies, bet kas notiks ar Emilu? —

Vērdiņš. Arī Emils atjēgsies! — Un ja viņš tev tiešām mīļš, tev jāiztur. — Neaizmirsti, ka atjēdzies no šī skurbuļa, viņš būs nelaimīgāks, kā jebkad. Tad īsteni tam vajadzēs tavas mīlas!

Marta. Vai viņam to vajadzēs? Tāgad viņš ir tik apkaunojoši skarbs un vienaldzīgs pret mani...

Vērdiņš. Viņam vajadzēs!.. Tici man. Un tad viņš prātīs tevi cienīt. Tad viņš pareizi novērtēs tavu upuri...

Marta. Ak, tēt, kaut tas tā būtu!..

Vērdiņš. Mūsu dienas virs zemes, meit, ir tik īsas... Cilvēkam vajag daudz spēka, lai nebītos pazaudēt kautko, palaist gaŗām neiegūtu kautko, ko dzīve varētu sniegt šais īsajās mūsu virszemes dienās... Un viņam būtu daudz vairāk spēka, ja viņš zinātu, ka viņa dienu skaits nebeidzas pie kapa... Bet tad viņš arī zinātu, ka teiksmainais pāpādes zieds nekrīt jebkurā izstieptā rokā un ka lai to iegūtu vajag vairāk, kā tikai izstiept roku... Mūsu visu mērķis: tiekties pēc Labā, Cildenā... nevis pēc šī zieda, pēc personīgās laimes: tā nāks kā atmaksa par mūsu tieksmi

pēc Labā... Neaicināta, nemeklēta, kā liega vēsmaņa, kā maigs sapnis... Tu atver miegā cieši sakniebto dūri un, skaties, viņš ir jau tev plaukstā. Viņš jau apžilbina tevi ar savu pasakaino mirdzumu, viņš jau iepriecina tevi. Viņš jau ir tavš, meit!..

Marta. Ak, tēt, kaut tas tā būtu...

Vērdiņš. *(Ar uzsvāru)*. Tici, meit, tici! — Tas tā būs. Tam jābūt tā! — Laime nevar aiziet mums gaļām, ja mēs esam tās cienīgi!..

(Aiz skatuves dzirdamas skaļas gavīles, urrā kļiedzieni un smiekli. Tad sāk mūzika).

Devītais skats.

Agrākie, Erika.

Erika. *(Uzskrien no labās ar veselu klēpi dažādu ziedu un zaļumu. Skatās apkārt, kā ko meklētu)*. Martiņ, tu viena te?

Marta. Nē, tepat jau arī mans tēvs.

Erika. Ak, jā, vecais tēvs jau arī te. *(Nomet ziedu klēpi uz galda)*. Darvas muca nogāzās... Tik ļoti gaidītie svētki gaļām. Nu sākas atkal vienmuļā, pelēkā ikdiena. Martiņ, vai tev nav baigi šīs tuvojošās ikdienas priekšā?

Marta. Man? — Nē! —

Erika. Man gan. Rudens taču ir visnepatīkamākais gada laiks. — Nu, bet vēl jau gan būs vesela rinda jauku dienu, iekams pienāks pats nepatīkamākais. Ar to vēl var kautkā samierināties. *(Cilā atnestos ziedus)*. Martiņ, redzi, kādus krāšņus ziedus mēs saplūcām.

Marta. Jāņu nakti jau visi ziedi krāšņi.

Erika. *(Smeļās)*. Tu domā, Martiņ?

Marta. Jā. Jāņi taču — dzīves krāšņuma kalngals.

Vērdiņš. Es iešu, meit... tur...

Marta. Jā, tēt...

Vērdiņš. *(Lēnām prom pa labi)*.

Desmitais skats.

Marta, Erika.

Erika. *(Kārto atnestos ziedus pušķī, tad nomet visus kaudzē; iesmejās)*. Jāņu nakti visi ziedi krāšņi, tu saki?

Marta. Vai tad tā nav? — Nevienu citu vakaru tu nebūtu gājusi plūkt šos zāļu stiebrus, ko saplūci šovakar. Citu dienu tu aizietu tiem gaŗām, tie neizliktos pat pieliekšanās vērti, bet šovakar tu tos noplūci.

Erika. Varbūt tev taisnība. — Tomēr man jāsaka, ka tā burvība, kas saistas ap Jāņiem, ap pašu Jāņu nakti — — (*Parausta plecus*).

Marta. Nu, kas ir ar šo burvību?

Erika. Viņas nemaz nav. To cilvēki paši tik tā iedomājušies, iestāstījuši paši sev.

Marta. Tev tā liekas?

Erika. Jā, tā tas ir. (*Smejās*). Tāpat kā teiksmainais papardes zieds. — Ne Jāņu naktij pašai par sevi kāda burvība, ne papardes zied. Viss tikai iedomā...

Marta. Katrs tauriņš bez spārniem ir tikai riebīgs kāpurs.

Erika. (*Pēkšņi maina izturēšanos*). Martiņ.

Marta. Ko tu teiksi?

Erika. Vai tu ļaunojies uz mani?

Marta. Kādēļ tu tā domā?

Erika. (*Iesmejas nedabīgi skaļi*). Martiņ, vai tad tu nepazīsti mani? — Vai tad es esmu tāda — tāda tik ikdienišķa sieviete, ka uz mani vajadzētu dusmoties, vai pat — būt greizsirdīgai? — Martiņ, mīļā! (*Grib viņu apkampt, bet pēdējā brīdī atraujās atpakaļ*).

Marta. (*Izliekas pārsteigta*). Kas tev prātā?! — Kādēļ lai es dusmos uz tevi un pat — būtu greizsirdīga? Vai tad es tā iztuos? —

Erika. (*Ar plašu žestu*). Ak, nu, neizliecies, neizliecies, vecais draugs. — Tu valdies! Es redzu, tu esi liels meistars sevis savaldīšanā, bet savā sirdī tu domā pavisam citādi. Savā sirdī tu mani labprāt aizdzītu pie visiem velniem un tūdaļ pat, vai nē? (*Smejās nervozi un, blakus nosēstoties, mēģina draudzīgi paburzīt Martu*). Tā ir, vai nē, vecais draugs? — Tā tas ir, vai nē? —

Marta. (*Atsvabinādamās no Erikas pieceļas. Nopietni*). Tu runā tik savādi! Kādēļ man vajadzētu būt uz tevi greizsirdīgai un dzīt pie visiem velniem? — Vai tu esi kautko — — Es nekā nezinu...

Erika. (*Arī pieceļas; apņemdamās attaisnoties*). Ak, nu, neizliecies! — Nu, labi, mēs bijām aizbraukuši pa ezeru laivā, mēs abi ar tavu vīru. Divi vien. (*Pauze. Ļauni iesmiedamās*). Tu dusmojies uz mani? — Jā, kādēļ, es gribētu zināt? — Tu taču savu vīru nemīli. Viņš tev puslīdz vienaldzīgs...

Marta. (*Ar pūlēm valdīdamās*). Vai viņš — viņš tev to teica, vai tu pati to izdomāji? —

Erika. Ah, tomēr! (*Smejas*). Tomēr man taisnība: tu esi ļauna uz mani tādēļ. — Bet esi taču prātīga, mīlā Martiņ. (*Mēģina tai tuvoties vai nu lai sniegtu roku, vai pat draudzīgi apkampt*).

Marta. (*Ar noteiktu žestu izvairas*). Nē, nē, nē, nenāc man tik tuvu, es to negribu! —

Erika. (*Parausta plecus*). Nu, kā redzi! — Bet tikai apdomā, cik tavas dusmas šai gadījumā neprātīgas. — Nu, pieņemsim arī to, ka es gribētu atkarot tev tavu vīru. Vai tu būtu man kavēklis tam? Vai tu man to noliegtu? — Tu, kas turies pie sava vīra tikai tādēļ, ka tev, tāpat kā visām jums — pagājušo laiku sievietēm — vīrs vajadzīgs, jo bez tā jums bail dzīvē iet, jums bail dzīvot?! — Bet saproti, ka man tavs vīrs nemaz nav vajadzīgs! Ko es iesāktu ar vīru? Tāda pilsoniska laulība, bērnu dzemdēšana un viss, kas ar to sakarā, man rieb, brrr.

Marta. Tagad tu paliec arī vēl rupja...

Erika. Rupja? — Nu, manis pēc rupja, man tas viena alga. Modernā sieviete, sieviete, kas sporto, sieviete kas — — jā, tā stāv pāri jūsu sapelējušai, jūsu aizspriedumiem un arī jūsu nevarīgajām dusmām un greizsirdībai. (*Ar patosu*). Modernā sieviete ir brīva kā putns gaisā, nelokāma kā simtgadīgs ozols un cieta kā klints. Modernā sieviete!.. ņem to, kas tai patīk un tā, kā tas tai tik...

Marta. (*Strauji pārtrauc*). Vārdi, vārdi un atkal vārdi. Tos es esmu tik daudz no tevis dzirdējusi. Un es zinu arī kādēļ tie jādzird: arī ar šiem robustajiem un tukšajiem vārdiem var savaldzināt vīrieti tāpat, kā sentimentālu jūsmošanu... ar krinolinu tāpat, kā dekoltē, parūku, kā zēngalviņu... Ikvienu maska vīrieša sagūstīšanai laba diezgan, ja vien tā tam jau nav pazīstama, ja tā pietiekoši svaiga. Arī modernā sieviete sporto un krēmo un arī studē

pa starpām, kamēr viens sagūstīts. — Ar tevi, mana dārgā, tas nav citādi. Un kad viņš reiz būs rokā — vai nu tas būs Zandrēvics vai kāds cits, arī tu kļūsi tāda pat, kā es un mēs visas — nicinātās pilsoņu sievas... Tas ir visu to daudzo skaļo vārdu saturs! (*Grib iet*).

Erika. (*Ar ātru kustību tai ceļā*).

Marta. Nekavē mani! Man pietiek! —

Erika. Zandrēvics? — Kā tu nāci uz tādām domām?! Vai viņš tev ko teica? —

Marta. Jautā pati viņam. Laid mani...

Erika. (*Izstiepj rokas*). Miļā Martiņ...

Marta. Ko tu vēl vēlies?

Erika. Tikai vienu vārdu pasaki: vai viņš tev kautko runāja par mani? Ko viņš teica? —

Marta. (*Ar īgnumu*). Sieviete, kas sporto, sieviete, kas krēmo... stipra un skaista kā jauna dieviete!..

Vienpadsmitais skats.

Agrākās, Sedvalks.

Erika. Martiņ, neesi tik ļauna...

Sedvalks. (*Uznāk no labās. Brīdi pārsteigts noraugas uz abām sievietēm*). Kas — —? (*Izliekas situāciju sapratis*). Ah! — — (*Iet pāri skatuvei, nosēstas pie galda un noņem uz tā cepuri. Martai*). Vai tu aizej? —

Marta. (*Mierīgi*). Jā. Vai tu ko vēlējies?

Sedvalks. Es? (*Pacilā vienu un otru kausu uz galda*). Visi tukši... Vai tu nevarētu dot man alu... Man slāpst...

Marta. (*Paņem kausu no galda un iet pie mucas*).

Sedvalks. (*Maigi; rāda ar roku uz solu*). Erikas jaunkundze, lūdzu, apsēžaties še...

Erika. (*Koķeti pieliek pirkstu pie lūpām; izliekas pārsteigta. Pieliek stāvam*). S—sss...

Sedvalks. Ko tas nozīmē? — Ah, es saprotu!.. Nu, to mēs vēl redzēsim!... Erikas jaunkundz, nākat tomēr tuvāk!..

Erika. Man bailes, Sedvalka kungs... (*Aiziet pie galda, atmetas uz tā elkoņiem, ar celi uz sola*). Ikdienišķai vienas dienas mušīnai ne katru reizi ieteicams par daudz tuvu pielidot spīdekļam: var apsvilt spārniņi un jau tā īsais mūžs kļūt vēl īsāks.

Sedvalks. Ko tas nozīmē? — Es būtu tas spīdeklis? —
(Smejas).

Erika. Un es tā mušiņa. Gluži pareizi!

Sedvalks. Kas par niekiem, Eriķas jaunkundz! —
Atgādinādama man to vienmēr — — Vai jūs zināt, ko jūs
ar to panākat? —

Erika. Nu, ko tad?

Sedvalks. Kad te pirmīt, mielasta laikā, mani te tā
sumināja un cildināja — es pieņemu, ka tur bij dažs labs
pieklājības dēļ teikts glaims arī klāt! — tomēr, kad te mani
cildināja veiktā darba dēļ, man jau radās šī sajūta... Es
esmu darījis vēl par maz! — Kas tad arī ir, ko es esmu
padarījis? — Uzcēlis upē aizsprostu! — Spēka stacija, kas
dos gaismu un siltumu vislielākais vienam, diviem pagastiem,
pat vēl nav gatava... Un tad man radās doma: 'tu esi
darījis par maz', es sev teicu: 'tev jādara vairāk. Tu to
spēj, tu to vari! Tu esi to parādā tiem, kas tevi tagad
sumina. Tavš pienākums aplaimot nevis tikai dažus pa-
gastus, bet visu tautu... visu cilvēci... visu pasauli... Ne
mazāk, kā visu pasauli!...'

Erika. Ak, jā tā daudzi domā!..

Marta. (Atgriežas ar alus kausu un noliek to Sedval-
kam priekšā). Lūdzu...

Sedvalks. (Kausu rokā). Jā, tādas domas man iešā-
vās galvā, kad mani te cildināja. (Martai). Sieviņ, vai tu
aizej?

Marta. (Atgriezdamās). Jā, vai vēl ko vēlies?

Sedvalks. Vai es vēlos? — Nē, es tik domāju, ka tu
varētu palikt še. Parunātos ar mani... Mēs taču visu
nakti tikpat kā ne vārda neesam pārmijuši. (Smejas klusi).

Marta. (Atgriežas pie galda). Mums taču bij tik daudz
viesu... Es tevi visu nakti tikpat kā redzējusi neesmu...

Sedvalks. Tā, tikpat kā redzējusi neesi? Hm... Kā
man to vajadzētu saprast: redzējusi neesi?

Marta. Tā, ka man bij tik daudz darba ar viesiem, ka
man neatlika laika nekam citam. Un tu — — es domāju...

Sedvalks. Tā, tā... hm, hm... Tu domāji... Visi
citi, kas te šonakt bij, redzēja mani, bij laimīgi mani redzēt,
vienīgi tu tikpat kā neesi mani redzējusi. Lieliski! —

Marta. Bet tie taču bij mūsu viesi, kas tikai tevi redzēt bij nākuši!..

Sedvalks. Nu, protams! mēs redzamies katru dienu. Un šī ikdienišķība mūs pašus padarījusi ikdienišķus, pārāk ikdienišķus vienu otram... Citiem, kas redz mani reti, es vēl esmu kautkas, bet tavās acīs es esmu tik sīks, tik ikdienišķs, ka tu neatrod pat neviena vienīga vārdiņa... mīļa, sirsnīga vārdiņa...

Marta. (*Sāpīgi*). Emil! —

Sedvalks. Jā. — Es zinu, tu mīli mani. — To es esmu dzirdējis! — Tu mīli mani kā cilvēku, manu miesu un asinis. Bet es esmu kas vairāk, nekā tikai miesa! — Mans gara lidojiens... manas dvēseles tieksmes... plašums... tāles... Tās tev svešas, tās tu nemīli... Bet bez sava gara es neesmu es, vai tu saproti to? — Ja mana dvēsele alkst, tad es pats esmu izsalcis, ja mans gars... tad arī es pats... Jā. Vai tu to saproti? (*Sit dūri uz galda*).

Marta. Es pūlos saprast, Emil...

Sedvalks. Tu pūlies? — (*Smejas*). Viņa nule tik pūlas mani saprast. Erikas jaunkundze, vai jūs dzirdat: mana sieva jau pūlas saprast manu dzīves mērķi, manu ideālu, manas tieksmes pēc tāles, pēc plašuma. (*Smejas*). Ak, es laimīgais: viņa pūlas saprast mani, ha, ha, ha!..

(Priekšgars)

Trešais cēliens.

Skatuve: veranda Sedvalku mājā. Skatuves vidū vienkāršs galds, ap to tādi pat krēsli. Prospektā verandas stikla siena ar vienkāršiem aizkariem, pa kreisi durvis uz dzīvokli, pa labi — uz pagalmu. Durvis appušķotas zaļumu vitnēm. — Saules lēkts Jāņu rītā.

Pirmais skats.

Vērdiņš, Kārlēns.

(Priekškarām paceloties skatuve brītiņu tukša).

Vērdiņš. *(Uznāk no labās ar prāvu valgā savērtu lampionu bunti).* Tā. Tas nu būtu padarīts. *(Noliek lampionus).*

Kārlēns. *(Seko viņam ar tādiem pat lampioniem).*

Vērdiņš. Noliec, dēls, turpat zemē. Mēs viņus tūdaļ piekopsim.

Kārlēns. Vecotēv, kur mēs viņus tagad liksim, šos luksturīšus? —

Vērdiņš. Mēs paglabāsim tos nākošam gadījumam, dēls.

Kārlēns. Kad tāds gadījums būs?

Vērdiņš. Es nezinu. Ja ne agrāk, tad nākošā gada Jāņos. Tad viņi atkal mums noderēs. Mēs viņus visus nokopsim — tā *(saloka lampionu, piespiežot augšu dibenam),* lai tie neaizņem daudz telpas, bet vajadzības gadījumā atkal atpletīsim. Tad mums vairs nebūs tā jāpūlas, kā šogad.

Kārlēns. *(Apsēžas uz krēsla. Stipri noguris un miegains).* Vecotēv! —

Vērdiņš. Jā, dēls.

Kārlēns. Šogad neviena paparde neziedēja...

Vērdiņš. Kādēļ tu tā domā, dēls? —

Kārlēns. Tādēļ, ka es pats redzēju. *(Žāvājas).*

Vērdiņš. Kā tad tu to varēji redzēt, dēls?

Kārlēns. Turpat mūsu Jāņu kalniņā taču aug arī papardes, vecotēv.

Vērdiņš. Jā, to es zinu. Un nu?

Kārlēns. Un nu, kamēr citi dziedāja un dancoja, es aizgāju viens pats un apgulos šais papardēs. Es gribēju redzēt, kā viņas ziedēs. Bet neviena pati neziedēja, vecotēv.

Vērdiņš. Vai tik tu biji īsti modrs? neaizmigi?

Kārlēns. Nē, vecotēv. Lielu laiku nogulēju pat acis nemirkšķinājis, lai brīnišķais zieds nenozied neredzēts. — Bet nekā.

Vērdiņš. Tā? tik modrs tu biji? — Nu, tad tur būs kāda cita vaina, kādēļ tu neredzēji viņas ziedam. Tu nebūsi pagājušo gadu bijis diezgan labs. Nu tev vajadzēs gaidīt līdz nākošiem Jāņiem. Bet tad nu gan uzmanies: tev būs jābūt īsti labam, paklausīgam un godīgam.

Kārlēns. Vecotēv!

Vērdiņš. Jā, dēls.

Kārlēns. Un ja nu es nebūtu tik labs un godīgs un — un arī nākošo gadu — —

Vērdiņš. Ko tad, tad arī nākošo gadu tu neredzētu viņas ziedam. — Bet tagad, dēls, nāc gan nogulēties. Tu tiešām nakti esi bijis tik modrs, ka tagad miegs māc tevi pagalam nost. Nāc, iesim. (*Rūpīgi pavada Kārlēnu aiz pleca līdz durvīm pa kreisi*). Ej nu atpūties, bet es pievākšu mūsu lukturišus). (*Aizver durvis aiz Kārlēna un atgriežas pie galda*).

Otrais skats.

Vērdiņš, Jānis, Lība.

Lība. (*Nāk no labās ar veselu klēpi galdautu, dvieļu un zalvjetu, kas lietotas mielastā un Jāņu nakts dzīrēs. Nomet nesamo zemē un piekususi apsēžas*). Fu, te nu ir viss, kas mums, strādniekiem, paliek pāri no šādām dzīrēm. Mazgā nu, balsini nu, fu, kaut tevi kociņš...

Jānis. (*Seko tai ar trauku grozu; izceļ traukus uz galda*). Ko tu gribi? Tev nekad nav labi! — Arī dzīras pašas tev bij tikai nasta.

Lība. (*Igni*). Bij arī, domā ne?! —

Jānis. Tu piekūsti gulot, tu piekūsti ēdot un par darbu jau nav ko runāt: tu piekūsti uz to paskatījusies vien, nemaz vēl roku nepakustinājusi. — Fu, tavs piekusums tevi beidzot saraus čokurā! —

Lība. (*Tāpat*). Un piekūstu arī, domā nē? (*Smagi pieceļas, iet pie nomestās veļas nastas un sāk to pārskaitīt, paceļot katru gabalu par sevi*). Otra tāda aušas, otra tāda ērma, kāds tu esi, savu mūžu neesmu redzējusi! Tu jau saimnieku priekam caur sētu cauri listu! —

Vērdiņš. Jāni, vai tu pavadīsi jaunkundzi uz staciju, vai kāds cits?

Jānis. Es, vecotēv.

Vērdiņš. Saimnieks teica?

Jānis. Jā. — Vēl jau laika daudz. — Zirgi paēduši, tos var kuŗu katru acumirkli jūgt. Un cik tad te ko braukt? — divās stundās mēs kā sviestīn aizsviedīsim. — Ko steigties nav.

Vērdiņš. Es zinu. Bet vai tev miegs nenāks? Tu jau nakti neesi gulējis.

Jānis. (*Paņem tukšo grozu uz rokas, lai ietu*). Miegs? — Nē!

Lība. (*Turpinot darbu*). Ja saimniekam jāiztop, viņš jau pat ļautu sev ādu novilkt, netik vienas nakts miegu zaudēs! — Ir gan ērms.

Jānis. (*Noliek grozu atkal uz galda*). Vecotēv! ja tās lietas tā beidzas, tad par miegu nav ko runāt. (*Sparīgi*). Es teicu: Sedvalkāš arvienu bij labi dzīvot. — Darbs jau te bij tikpat grūts, kā visur citur, bet te bij kautkas, kādēļ dzīvot bij labi un viegli.

Lība. (*Turpinot darbu*). Vai, manu dieņiņ! Te jau viens visu kausu alus uzgāzis virsū. (*Plāta un no visām pusēm apskata galdautu*). Sātans, nevarēja labāk pats savā rīklē gāzt. Šim prieki, ko domājies, pāri malam, bet mums, darba vergiem, tikai veltas pūles. Mazgā, balsini nu, kamēr atkal tīru dabūs, fu! —

Jānis. Es neesmu nekāds mācīts cilvēks, man arī valoda tā nevedās. Bet kas tiesa, tas tiesa: pa visiem šiem gadiem, kopš es te dzīvoju, es neesmu ļaunu vārdu dzirdējis, es neesmu saīgušu seju redzējis. Un tādēļ te tik labi, tik viegli bij...

Vērdiņš. Vai tik tu nepārspīlē, Jāni?!

Jānis. Vecotēv, jūs pat izbārāt smiedamies, kas bārienu bij pelnījis. Un saimiece tāpat. Tas sāpēja tāpat, tas bāriens, bet viņš nepazemoja tādēļ, ka tanī nebij ļaunuma...

Vērdiņš. Nu, redzi, Jāni: saimnieki prot savus gājējus izsūkt arī ar laipnību.

Jānis. Izsūkt? ar laipnību?

Vērdiņš. Es domāju, tā tagad saka?

Jānis. Ak, jā, tā tagad saka, tas tiesa. — Bet tā pat nav laipnība, kas te padarīja dzīvi tikamu un labu. Tā bij sirsnība, man liekas. Drīzāk sirsnība, kā laipnība, jā. Es saku, ja tas būtu tā palicis, kā tas iegrozījās priekš svētkiem, es nebūtu vairs palicis te, lai man arī solītu diez' kādu algu. Jā. Ja miera nav, ja saskaņas nav, tad arī dzīves vairs nav. (*Nem grozu uz rokas*). Tas nekas, ka nakts negulēta: ja tas tā beidzies, es braucu ar prieku! —

Trešais skats.

Agrākie, Erika.

Erika. (*Nedroši paver durvis pa kreisi. Ģērbusies ceļam: mētelī, cepurī galvā un rokas somiņu rokā. Acis saraudātas; visa cēliena laikā brīd' pa brīžam skatās rokas somiņas spogulītī, šņūkā degunu, spiež kabatas lakatiņu pie acīm*). Es atvainojos. (*Grib atkal pievērt durvis*).

Lība. (*Ātri pietrūkstas kājās*). Lūdzu, lūdzu jaunkundz, nākat vien...

Erika. (*Kā kautrēdamās iznāk uz skatuves*). Es ļoti atvainojos... Zandrēvica kunga te nav?

Vērdiņš. (*Nepārtraukdams darbu*). Inženiera kungs visu rītu te nav redzēts.

Lība. Inženiera kungs laikam guļ...

Jānis. (*Erikai ienākot uzgriež tai muguru*).

Erika. (*Stomas, grib iet*). Es atvainojos... (*Pie durvīm*). Mana ceļa soma... (*Gandrīz šņukst*). Es nezinu, kas tai noticis: es nedabonu viņu vairs cieti. (*Skatās uz vienu un otru; atbildes nesagaidījusi*). Es izmocījos lielo laiku, bet nekā. Es domāju, ka Zandrēvica kungs būs tik laipns un palīdzēs man to aizvērt...

Vērdiņš. Ceļa somu aizvērt. (*Skatas uz Jāni*). Vai nu tam darbam taisni inženiers vajadzīgs? To jau varēs arī kaut kurš cits.

Jānis. (*Izliekas nekā nedzirdējis, ķežas pie groza*).

Erika. Es esmu pilnīgi izmisusi.

Vērdiņš. Jāni, ko tu domā par to ceļa somu? Vai tu varētu to aizvērt?

Jānis. Vecotēv, man vēl jāsavāc trauki Jāņu kalniņā. Tie vēl nav visi, ko es te atnesu. — Tā jau tas parasts: jautrā brīdī katrs savu pamet tur, kur lietojis. Tagad tie jāsalasa kopā pa visiem krūmiem un ceriem. Atstāt taču nevar. Ko tad mēs turpmāk lietosim. (*Paceļ grozu*).

Vērdiņš. Bet to jaunkundzes ceļa somu, Jāni!.. Ja jaunkundze pati nevar aizvērt...

Erika. Es jūs ļoti, ļoti lūdzu! (*Iet Jāņam klāt, meklēdama rokas somiņā*). Es būšu jums neizsakami pateicīga. (*Sniedz tam naudu*).

Jānis. (*Nelaiņi; vairīdamies*). Kas tas? — nauda? — (*Ātri paiet sāņus*). Man nevajag jūsu naudas. Jūs dzirdējāt, man nav laika.

Vērdiņš. Cik tas nu būtu ilgi, Jāni, aizvērt vienu ceļa somu! —

Jānis. (*Skaļi un skarbi*): Nu, tu, deviņi pārkoņi! — Sieviete, kas sporto, sieviete, kas krēmo, — nevar aizvērt pati savu ceļa somu! — (*Noliec kurvi, uz durvīm pa kreisi*). Kur tā soma ir?

Erika. Tur, ēdamistabā. Es jums parādišu...

Jānis. (*Strauji paiet Erikai garām un piecērt durvis aiz sevis*).

Erika. (*Paliek pārsteigta stāvam*).

Ceturtais skats.

Agrākie bez Jāņa.

Erika. Par ko tas? — Kādas tiesības šim puisim tā izturēties pret mani?!

Lība. (*Beigusi saskaitīt veļas gabalus; pieceļas*). Uz viņu, jaunkundz, neskataties! viņš jau gatavais auša. Es jau viņu citādi arī nesaucu, kā par aušu. Apziņas nekādas.

Erika. (*Nokrīt uz krēsla*). Tas ir apvainojums, kādu es savu mūžu neesmu piedzīvojusi. Un par ko, es gribētu zināt?! —

Lība. Uz viņu neskatāties! Nekādas apziņas. Ko saimnieki, to viņš, ko saimnieki, to viņš... Saimnieku dēļ viņš caur uguni un ūdeni gatavs skriet, bet savas kārtas

cilvēki, savas intereses tam bijušas — nebijušas. Tīri kauns kādreiz no viņa.

Vērdiņš. Nu, Lība, vai tu Erikas jaunkundzi pieskaiti savai kārtai, vai sevi viņas kārtai?

Erika. (*Vērdiņam*). Sakat jūs, vecotēv, kas te īsti notiek? — Vai jūs ko saprotat no visa tā? — Es ne! — Nu, labi! — es te vairs nepatīku... Es esmu par piedauzību. Bet tādēļ jau es arī braucu prom! Es braucu prom un līdz ar to vajadzētu eļļai pārlīt pār šī pīļu dīķa bangām, ko es esmu sacēlusi. Kādēļ vēl šie apvainojumi pēdējā acumirkli? —

Vērdiņš. Neaizmirstāt, jaunkundz, ka mēs atrodamies uz laukiem, ne pilsētā. Te dzīvo vienkārši ļaudis, kas runā un izturas tā, kā viņi domā un jūt. Viņi neprot izlikties, viņi neprot maskēties. — Arī Jānis nav slikts cilvēks. Sirds viņam laba, ja vien viņu saprot...

Lība. Apziņas te nav ļaudīm un īstās dzīves izpratnes! To es esmu jau cik reižu teikusi.

Erika. Sirds laba? — Es pateicos par tādu sirdi, kas spēj rupji apieties ar mani! —

Vērdiņš. Jūs nesaprotat mūs, lauku ļaudis, un mēs lāgā nesaprotam jūs. — Jums, man liekas, viss vienādi labs pasaulē: tiklab labais, kā ļaunais. Nē gar vienu, ne otru jums nav nekāda daļa. — Mums tā nav un nevar būt. Mēs nevaram sēt reizē ar sēklu arī nezāles... Reizē celt un ārdīt. — Nē, mēs to nevaram! —

Erika. (*Sašutusi*). Bet kāda tiesība šim lauku puisim tiesāt un sodīt citus, kuŗus viņš nedz pazīst, nedz saprot? — Kāds pamats jums iedomāties, ka tas patiesi labs, ko jūs par tādu atzīstat un ļauns, kas jums tāds liekas? — Tas jau ir kautkas nedzirdēts! Tā ir mežonība! —

Vērdiņš. Mēs netiesājam un arī nesodam: — mēs novēršamies. Mēs arī neiedomājamies nekā: kas labs un kas ļauns, to mums nepārprotami parāda pati dzīve, jo labais paliek, bet ļaunais iznīkst...

Erika. Tā tad arī jūs nostājaties šī puiša pusē?

Vērdiņš. Jā, jaunkundz...

Erika. Arī jūs uzskatat mani par ļaunumu, no kuŗa atliek tikai novērsties?

Vērdiņš. Jā.

Erika. (*Lēni pieceldamās*). Ko tad? — tad jau labāk, jo ātrāk es aizbraucu...

Vērdiņš. Tādēļ jums nav jāsteidzas bez laika

Erika. Es tikai vēlētos... Es tikai vēlētos vēlreiz sastapties ar Zandrēvica kungu... Liekas, viņš taču nebūs tai īsajā laikā, kopš te dzīvo, piesavinājies šos dīvainos lauku aizspriedumus. (*Mēģina smieties*).

Vērdiņš. (*Beidzis darbu*). Jums laika diezgan līdz aizbraukšanai. Jādomā, ka jūs tiksaties ar viņu. (*Prom pa labi*).

Piektais skats.

Lība, Erika.

Lība. Miļā jaunkundz, nu tik neņem at to tā pie sirds. To tik vien nē!

Erika. (*Izbrīnījies*). Kā jūs to domājat?

Lība. Es zinu gan, ko viņi ar jums tagad grib izstrādāt: viņi tagad raida jūs no šejienes ārā... Bet lai! — nenokaņat tik degunu, neizrādat viņiem, ka jums tas gaužam sāp, ko viņi jums dara, gan tad viss atkal būs labi! —

Erika. Miļā, jūs esat visu briesmīgi pārpratusi! — mani neviens neraida. Es pati vēlos prom. Jā, es pati.

Lība. (*Neticīgi smiedamās*). Jā, jā, teikt jau gan var daudz ko, bet patiesībā iznāk pavisam citādi. — Bet lai nu būtu kā būdams, nenokaņat tik degunu. Kas tad viņus nepazīst? Kad viņiem kādreiz neizdodas tas, ko viņi nodomājuši, viņi met kažoku uz otru pusi un vainīgā arvienu paliek sievietē.

Erika. Par kādiem „viņiem“ jūs tagad runājat, es lāgā nesaprotu? —

Lība. Nu, taču par vīriešiem, par ko gan citu! — Tikko viņi ierauga sievieti, tā viņiem jau tūdaļ acis tā deg, tā deg (*marķē*) ka domāt: — nupat, nupat viņš tevi dzīvu apēdis. Un kādi vārdi tad nāk laukā! Žēlīgais tētīt! tu, cilvēks, ne minēdamies nevari atminēt tādus vārdus, kādi viņiem birst kā pupas no maisa.

Erika. Vai jūs to par Sedvalka kungu runājat?

Lība. Par šo un citiem. Kuņš tad no viņiem labāks?! — Dod tik viņiem sievieti! — Jaunu vai vecu, smuku vai nesmuku: dod tik sievieti un arvienu citu... Viņiem jau

nekas cits prātā nestāv, kā sievieši. Viņi jau vēl negantāki, kā lopi! —

Erika. Šausmas!.. Fui!..

Lība. Un ja sieviete pati mulķe un padodas viņiem, tad vēl nekas, bet ja ne, tad zemes spēķ gaisā. Viņi darīs visu, lai tādu sievieti pazudinātu.

Erika. Tīri neticami!.. Fui!..

Lība. Man lai nestāsta, es viņus pazīstu visus caur un cauri. Kas man manā kaķa mūžā nav bijis jāpiedzīvo. — Bet es neesmu mulķe! Ja es tāda būtu bijusi, tad diezin kur mani kauliņi tagad balotu. Bet es: ja man kāds par daudz plijās virsū, tāds drīzāk dabūs no manis tā (*rāda kā spēķ ar kāju*), nekā ko citu. Jā, drīzāk tā (*atkārto*) un tu aiziesi man tenteru tenteriem no kurienes nācis.

Erika. Fui... fui... kas nu tā...

Lība. Pagājušo nakti pat kāds man piedziedāja visas ausis pilnas par precēšanos un šo un to. — Var jau būt, ka, cilvēks, arī nopietni domāja! — Bet es ne. Parādi man papietriņu naudu! — Tas tik vēl trūktu, ka man arī pēc precēšanās būtu tikpat grūti jāstrādā, kā tagad. Kam tad man ar vīru kankarāties?! — Vai tad ir kāds labums tā vienai pa pasauli kulties? — Nav! — Bet es esmu apzinīga sieviete un savas tiesības nelaušu nevienam kājām mīdīt. — Tādēļ es arī tā priecājos, kad jūs te atbraucāt.

Erika. Jūs priecājaties par mani? —

Lība. Jā. — Taču — es domāju — nu dabūšu redzēt īstu sievieti, kas cīnas par mūsu, apspiesto sieviešu, labāku nākotni. Es nezinu, kur tādas valodas bij cēlušās, ka jūs esat sieviešu tiesību izkarotāja.

Erika. Tiešām, tādas valodas bij? — Tas dīvaini, kur gan tās varēja celties?!

Lība. Es nezinu, bet tā runāja. — Es jau sen gribēju ar jums tā no sirds izrunāties... Un nu mums jau jāšķiras... Un jums izgāja tā... Ak, es varētu jums daudz, daudz ko pastāstīt, kas jums noderētu jūsu cīņā... Es būtu gatava jūsu priekšā ceļos krist, skūpstīt jūsu kājas un rokas... (*pamazām noslīd Ērikas priekšā ceļos un ar rokām ieķeras apģērbā*).

Erika. (*Izbijusies, vairās*). Kādēļ? — Ko jūs darat? — Ceļaties augšā...

Lība. ...tikai nepametāt mūs, nabadzītes, tādā postā... tādā postā...

Erika. Ceļaties augšā!.. Tas taču nav sievietes cienīgi — krist ceļos, kaut arī sievietes priekšā!.. Ceļaties augšā, izrunāsimies tāpat.

Lība. (*Pamazām, smagi raušas augšā*). Kungs, apžēlojies!.. Vai tad tiešām nekāda glābiņa nebūs?!. Mums vien nē?

Erika. (*Ieinteresēta skatās pa labi*). Vai, viņš nāk atkal šurp!.. Nē, es negribu ar viņu — — Nāk! (*Atkāpjas uz kreiso un kad Jānis veļ valā durvis pa labi, ātri prom pa kreisi*).

Sestais skats.

Lība, Jānis.

Jānis. (*No labās, paliek durvīs*). Vai nu tu reiz esi galā ar savām panckām?

Lība. Un kas tad būtu? —

Jānis. Ņem kurvi un nāc vāc traukus.

Lība. Kas man to pavēl: saimnieks vai saimniece?

Jānis. Pagaidām es.

Lība. Tu? — Pti — tad ta man pavēlnieks gadījies, vai zini!

Jānis. Man nav laika: jāiesmērē rati, jāiebāž sēdamais maiss un tā... Drīz būs jālaiž prom.

Lība. Ko? Tad nevedīs vis jaunkundzi ar goda ratiem, ja sēdamais maiss jābāž. — (*Brīnīdamās loka galvu*).

Jānis. Kas tev vēl nenāks prātā?! Kāds kuņam pašam gods, tā arī citi to saņem un pavada. — Šoreiz būs labi diezgan arī tie paši darba rati. — Nāc! —

Lība. (*Kā negribēdama ņem kurvi un stomas*). Nu, vai zini, tu nu gan arī varētu mazāk izrunāties: tāds pat vīrieša velns vien esi, kā visi citi, prāts uz stīķiem un niķiem vien nesas.

Jānis. Nāc, nu un neplāpā.

Lība. Ko tu gribi? — Vai tev kur deg? (*Klausās uz durvīm pa kreisi*). Vai tad es jau neēju? (*Klausās vēl, tad mudīgi prom pa labi*).

Septītais skats.

Sedvalks, Zandrēvics.

Sedvalks. (*Tanī pat reizē, kad durvis pa labi aizveras, paveļ durvis pa kreisi*). Jā, te var. Lūdzu! (*Ienāk, palaiž Zandrēvicu sev garām, tad rūpīgi atkal aizveļ durvis un nāk pie galda; apsēžas. Neliela pauze*). Km, km... Lūdzu sēžat...

Zandrēvics. (*Nesteigdamies apsēžas*). Pateicos.

Sedvalks. Km, km... Man liekas, mums abiem šodien, pēc dažiem ne visai patīkamiem pārdzīvojumiem... būs vienam un otram kāds vārds sakāms...

Zandrēvics. (*Pēc pauzes*). Lūdzu!..

Sedvalks. Es domāju, sākat jūs.

Zandrēvics. Nē, sākat jūs.

Sedvalks. (*Pauze*). Km, km... Es dzirdēju, ka jūs ar manu darbu... km, km... vispārīgi neesat vairs ar kautko apmierināts un gribat prom... Ja tas tā... Šodien man sūtāms zirgs uz staciju. Varbūt pie tās pašas reizes!..

Zandrēvics. (*Pauze*). Jūs tā dzirdējāt?.. Vai drīkstu zināt no kā? — Cik atceros, es pats nevienam neesmu to runājis...

Sedvalks. (*Kā atvieglots*). Pareizi, no jums pašiem es to neesmu dzirdējis. Un vaļsirdīgi runājot, man tas bij liels pārsteigums! — Mēs taču nestrādājam kopā dažas dienas. Tie jau ir gaŗi mēneši, kopš tas notiek un līdz šim mums nekādu lielu domu starpība nebij. Mēs arvienu esam labi sapratušies, vai nē? —

Zandrēvics. (*Paloka galvu*). Vai es tomēr drīkstu zināt, no kurienes jums tādas ziņas. — Es atzišos: mani tās pārsteidz.

Sedvalks. (*Kā negribēdams*). Man liekas... šādas domas pirmā izteikusi tā dāma... jūs zināt!..

Zandrēvics. Ūdris jaunkundze? —

Sedvalks. Pilnīgi pareizi! — Un ievērojot attiecības, kādās jūs ar šo dāmu pēdējā laikā atradāties, man bij iemesla tam ticēt.

Zandrēvics. Es jūs lūdzu! — arī šīs attiecības dibinas uz pārpratumu. Tās nekad nav bijušas tik tuvas, ka Ūdris jaunkundzei būtu bijušas kautkādas tiesības runāt arī manā

vārdā, vai pat pieņemt svarīgus lēmumus manā vietā. Es vēl pats esmu spējīgs to darīt...

Sedvalks. Tas būtu jāsaprot, ka — jūs to dāmu nekad neesat — —

Zandrēvics. (*Ātri*). Pieņemsim, visai īsu laiku es domāju, ka mīlu viņu... Varbūt šīs jūtas arī būtu nostiprinājušās, bet —

Sedvalks. Lūdzu turpinat, bet —

Zandrēvics. (*Pauze*). Jūs taču paši labi zināt, kas tur iejaucās... kopš vakardienas. Vai man to minēt vārdā? —

Sedvalks. (*Kautri*). Nē, nē, lai paliek. — (*Pauze*). Vai tad uzskatīt mūsu itkā nenovēršamo šķiršanos par pārpratumu vien? —

Zandrēvics. Pilnīgi!

Sedvalks. Viss paliek pa vecam? (*Sniedz Zandrēvicam roku pār galdu*).

Zandrēvics. (*Ātri saķer izstiepto roku*). Protams.

Sedvalks. Pateicos! (*Ceļas augšā no krēsla. Smejas skaļi un vaļsirdīgi*). Vai jūs redzāt, inženiera kungs, cik ātri cilvēks var iedzīvoties nepatīkšanās? — Vai jūs to redzāt? —

Zandrēvics. (*Rausta plecus*). Jā! — Vaļsirdīgi runājot, es dažas dienas biju kā apmāts. Es pats vairs nesaņēdu, ko daru! — Tagad man brīnums.

Sedvalks. Jā, redzāt tik! — Tagad grūti pat iedomāties, kā tas būtu beidzies, ja viņa pati...

Zandrēvics. Atvainojat, es nemaz nezinu, kā šis mezgls atrisa?

Sedvalks. Viņa pati... Iedomājaties tik, atļāvās... tā... pret manu sieviņu... Iedomājaties: manu sieviņu! Un tad viņa pati prasīja gādāt to no šejienes prom... Un jūs arī... Viņa, laikam, bij iedomājusies to par lielāko trumpu, to savu un jūsu aizbraukšanu...

Zandrēvics. (*Rausta plecus*). Nekā nesaprotu! Tiešām nekā. Mums par to nekad nav bijusi runa, nekad!

Sedvalks. Nesaprotama sievietē... Uz redzēšanos, inženiera kungs, un vēlreiz pateicos. (*Sniedz Zandrēvicam roku un iet pa kreisi*).

Astotais skats.

Agrākie, Erika.

Erika. (*Atver durvis pa kreisi, pie kurām stāv Sedvalks projām iedams*). Ach, es atvainojos! (*Kāpjas atpakaļ aiz durvīm*).

Sedvalks. (*Skatās atpakaļ uz Zandrēvicu; vēlīgi smaidot*). Lūdzu, lūdzu, jaunkundz. Zandrēvica kungs ir še. Es jūs netraucēšu.

Erika. (*Panāk uz durvīm*). Es ļoti atvainojos, mani kungi!..

Sedvalks. Bet lūdzu! (*Pakāpjas sāņus, dodot Erikai brīvu ceļu un kad tā ienākusi, ātri izlec pa durvīm un aizver tās*).

Devītais skats.

Zandrēvics, Erika.

Erika. (*Paliek pie durvīm stāvam. Pauze*). Helmut! —

Zandrēvics. (*Palokas*). Cienītā jaunkundz!

Erika. Man ar tevi jārunā, Helmut...

Zandrēvics. Jūsu padevīgais kalps, cienītā jaunkundz!..

Erika. „Jūsu“?.. Ko tas nozīmē, Helmut?

Zandrēvics. (*Parausta plecus*). Tāds jautājums drīzāk man bij uzstādāms, ne jums.

Erika. Agrāk tev bij cits vārds man...

Zandrēvics. Vai drīkstu zināt, cik sen atpakaļ ir šis „agrāk“?

Erika. Vēl vakar un aizvakar.

Zandrēvics. Par aizvakardienu vēl varētu runāt, bet vakardienu nē. Vakars es dzirdēju cienīto jaunkundzi katēgoriski sakām, ka ar šo aizvakardienu esot beigas... Vai tā nebij?

Erika. Helmut, un tu negribēji saprast, kādēļ es to teicu? — Vai tad tu tiešām tik maz pazīsti sievietes? — Ja sieviete saka: „mūsu starpā visam beigas,“ tad — tad tas nozīmē, ka nu viņa ir tava...

Zandrēvics. Tā?

Erika. Helmut, no manas puses viss, kas notika vakar, nebij nekas vairāk, kā mazs, mazs mazliet nerātns tavas mīlestības pārbaudījums. (*Pamazām tuvojas viņam*).

Zandrēvics. (*Tāpat atkāpjas*). Tā?

Erika. (*Koķeti iesmejās*). Cik tu biji naīvs, manu mīlo, mīlo zēn!.. (*Tuvojas*).

Zandrēvics. (*Atkāpjas*). Tā?

Erika. Jā. Vai tad tu noticēji, ka es dusmojos par to, ka karogs uzvilkts? Atceries! — Es tik gribēju tevi mazliet pakaitināt...

Zandrēvics. Kā jūsu vecmāmuļa mēdza darīt ar to, ko tā mīlēja? —

Erika. (*Smejās*). Gluži pareizi: tāpat kā mana vecmāmuļa to darīja. Redzi, mēs, sievietes, esam briesmīgi konservatīvi radījumi. Ko dara viena, to dara visas un tā tas atkārtojas un turpinas no paaudzes uz paaudzi.

Zandrēvics. Vienalga, vai viņas sporto un krēmo, vai nē? —

Erika. Helmut, cik tu vari būt jocīgs!

Zandrēvics. (*Atiet dažus noteiktus soļus sāņus*). Tā? — Jā, arī mēs, modernās zinātnes adepti, esam ļoti konservatīvi. No laika gala mums ir gan patīcis pētīt un pārbaudīt visu, kas vien mūsu rokās nācis, bet nekad mums nav patīcis, ka mūs pašus pēta. Un it īpaši, ja mūs pēta pavisam atzģārnīgiem paņēmienu, piem., kad mūsu mīlestības stiprumu pārbauda ar nepārprotami naidīgu izturēšanos un — flirtējot ar citiem...

Erika. Helmut, piedod man...

Zandrēvics. Mums nekad nav patīcis, ka flirtējot mūsu darba devēju ģimenēs, — ja arī tas bijis tikai flirts vien un nekas vairāk! — sacel tur naidu un rada mums pašiem raizes un grūtības. — Un vismazāk mums patīcis, ka, itin kā nevainīga flirta dēļ, mūs pašus atlaiž no darba mums pašiem to pat nezinot. Jā, tiklab jūsu vecmāmuļām, kā viņu meitas meitām vienmēr nācies pārliecināties, ka tas mums nepatīk. Tik konservatīvi mēs esam.

Erika. Helmut!

Zandrēvics. Jā.

Erika. Piedod man... Vai tad tu tiešām nejūti, ka es tevi mīlu?... (*Ar strauju lēcieni mēģina panākt Zandrēvicu un apķerties tam ap kaklu, bet tas neizdodas*). Helmut, es to nepārdzīvošu! (*Šņukst, spiežot lakatiņu pie acīm*).

Zandrēvics. (*Raugoties sētā*). Rati piebrauca. Jūs dodaties ceļā? —

Erika. (*Uztraukta*). Kur? Vai jau? — Ak, Dievs, tas pretīgais, rupjais cilvēks, kas prot mani tikai apvainot, jau klāt!.. Helmut... kāds tad būs jūsu pēdējais vārds man ceļā līdz? —

Zandrēvics. Ar Dievu! —

Erika. Tas jūsu pēdējais vārds?

Zandrēvics. Pēdējais.

Erika. (*Ātri izslauka acis, uzkaisa pūderi uz sejas, paspoguļojas*). Arī —, uz redzēšanos — nē?

Zandrēvics. Arī tas nē...

Erika. — Ar Dievu, Zandrēvica kungs! — Modernā sieviete, kas sporto un krēmo ir par stipru, lai to salauztu, kā viņu vecmāmuļas, mīlas sāpes...

Desmitais skats.

Agrākie, Jānis.

Jānis. (*No labās; ceļa drēbēs*). Jaunkundz, mums laiks ceļā...

Erika. Jā, lūdzu! — Lūdzu, paņemat manu ceļa somu. To pašu, ko jūs aizvērāt.

Jānis. (*Iet pār skatuvi pa kreisi prom*).

Erika. (*Iet uz durvīm pa kreisi*).

Vienpadsmitais skats.

Agrākie, Marta, Sedvalks.

Erika. (*Durvīs sastopas ar Martu un Sedvalku*). Tu nāc?! — Cik tas laipni no tevis, Martiņ... Tu man esi piedusī, Martiņ? mana zelta Martiņ?..

Marta. Cik žēl, ka mums jau tagad jāšķiŗas...

Erika. Martiņ, vai tad tu mani nepazīsti? — Kā toreiz, kad mēs vēl bijām mazas meitenes, tā vēl tagad visi mani sauc par „sēru un liesmu.“ — Vai tu vēl atceries tos laikus, kad mēs bijām meitenes un valkājām gaŗas bizes? — Kā mēs fantazējām par dzīvi. Atceries?

Marta. Atceros, kā nē.

Erika. Un nekas nav iznācis tā, kā mēs fantazējām!
Nekas! (*Apkampj un skūpstā atvadoties Martu*). Bet
tādēļ nav jāraud! —

Jānis. (*Iziet cauri skatuvei ar Erikas ceļa somu*).

Erika. Ar Dievu, mans — varoni! —

Sedvalks. (*Palokas un noskūpstā Erikas roku*).

Erika. (*Zandrēvicam*). Jūs taču pavadīsāt mani līdz
ratiem? —

Zandrēvics. (*Iet uz durvīm pa labi*).

Erika. (*Durvīs pa labi*). Sveiki, sveiki, sveiki!

Divpadsmitais skats.

Marta, Sedvalks.

Marta. (*Pauze*). Emil!

Sedvalks. (*Paceļ galvu, tad lēnām tuvojas Martai*).

Piedod. (*Apkampjas*).

(Priekšskars).